מהדורה חדשה מפוארת מנוקדת ומבוארת

תלמוד בבלי

עוז והדר

מסכת סנהדרין

הגמרא וכל המפרשים מסדרים מחדש

רבבות הנחות וציונים על פי כתבי יד ודפוסים ישנים
ומראי מקומות חדשים על הדף

ועוד הרבה הוספות חשובות כמבאר במבוא

ישועות
חכמת
ודעת

אמונת
עתיך
חוסן

ברכות
שבת
עירובין
פסחים
שקלים
ראש השנה
יומא
סוכה
בילה
תענית
מגילה
מועד קטן
חגיגה
יבמות
כתובות
נדרים
נזיר
סוטה
גיטין
קידושין

בבא קמא
בבא מציעא
בבא בתרא
סנהדרין
מכות
שבועות
עבודה זרה
הוריות
עדיות
זבחים
מנחות
חולין
בכורות
ערכין
תמורה
כריתות
מעילה
קנים
תמיד מדות
נדה

זרעים
מועד
נשים

נזיקין
קדשים
טהרות

מהדורת פריעדמאַן
עוז והדר

תלמוד בבלי – מהדורת פריעדמאן
עוז והדר

בנשיאות הגאון הצדיק רבי **יהושע לייפער** שליט״א
אב״ד דק״ק ׳באר משה׳ מאנסי
נשיא וראש המערכת

עורכים

עורך ראשי הרב יוסף סאמעט

הרב יהודה אקער הרב אברהם יונה ביענשטאק הרב יהודה בראנד הרב שלמה בריזל
הרב יהודה הרשלער הרב ישראל יוסף ווידערקער הרב נחום יאברוב הרב חיים לאנצ׳יצקי
הרב עזריאל לוי הרב נחמיה סגל הרב יצחק חיים פוס הרב יוסף פרייס הרב שלום קארלינסקי
הרב מתתיהו קלאפהולץ

מנקדים ומפסקים

הרב הלל אייזנבאך הרב יעקב אקער הרב שבתאי גולדרינג הרב משה נפתלי דייטש
הרב שאול יזדי הרב יעקב לויפער הרב משה פריד הרב מנחם מנדל קרויזער

חברי המערכת

הרב יעקב גרינוואלד הרב מרדכי דוב הלברשטאם הרב יוסף וויין הרב שמואל יאסאוויטץ
הרב אברהם ניישלאס הרב יחיאל סאמוהעל הרב שמעון סירוטה הרב יהודה טרייטיל סאמעט
הרב אליעזר קאופמאן הרב ישראל קריבוס הרב יהושע ראבינאוויטץ הרב יהושע אשר ראבינאוויטץ
הרב שמעון לעמבערגער הרב משה צבי שישא הרב שמואל מאיר שטערן

מנהל המערכת הרב אהרן מרגליות

הודעה ובקשה

בהוצאה זו של הש״ס ומפרשיהם מושקעת יגיעה גדולה והון רב ע״מ שיהיה הספר נקי מכל טעות ושגיאה. אבל כבר ידוע מאמר החכם ׳כשם שאי אפשר לבר בלי תבן כך אי אפשר לספר בלא טעות׳, ובפרט בספר כה גדול ומורכב מהרבה מפרשים, לכן נבקש מהלומדים והמעיינים בכל אתר ואתר, שאם ימצאו טעות או שגיאה בספר זה, יודיעו לנו למען יתוקן הדבר אי״ה במהדורה הבאה. כמו״כ נבקש מכל מי שיש בידו תיקוני טעויות במסכתות הש״ס שברשותו, או יודע על ספרים שיש בהם תיקוני טעויות וכו׳ על הש״ס ומפרשיהם, נא להודיענו בהקדם, ויהיה בכלל מזכי הרבים.

להערות ולתיקוני שגיאות. פאקס 02-5382757 או ת.ד. 5240 ירושלים

E-MAIL: 5377225@GMAIL.COM

כמו״כ ניתן להשאיר הודעה בטלפון: 073-3835555

היות ומושקע במהדורה חדשה זו הון רב ויגיעה רבה, לכן עפ״י דין תורה ולהבדיל עפ״י הזכויות בכל המדינות אנו אוסרים בכל תוקף כל הדפסה צילום והעתקה אפילו חלק מספר זה כולל ציורי השערים והפירושים וההוספות החדשות ותיקונים ומראי מקומות, ושארית ישראל לא יעשו עוולה.

הפצה ״היכלי תורה״

בארץ ישראל: טלפון 02-9924603 - פקס 03-5435884

בארה״ב: Fax. (718) 437-3514 Tel. (718) 437-0054

להזמנות גמרות במרוכז לשיעורי דף היומי בכל הארץ

משה וגשל: משרד: 02-804-3333 נייד 052-7110-200

כל הזכויות שמורות

2 COPYRIGHT © 2022

Rabbi Y. Leifer
8 Truman Ave.
New Square, N.Y. 10977

נדפס על נייר חו״ל שאין בו חשש חילול שבת

דִּינֵי מָמוֹנוֹת בִּשְׁלֹשָׁה פֶּרֶק רִאשׁוֹן סַנְהֶדְרִין

דִּינֵי מָמוֹנוֹת בִּשְׁלֹשָׁה. בַּגְּמָרָא[ד] יָלְפִינַן לְהוּ: גְּזֵילוֹת. כּוֹפֵר בְּפִקָּדוֹן, דְּמִשֶּׁלַּם[ה] בּוֹ יָד הָוֵי גַּזְלָן, וְכֵן הַמּוֹטֵף מִיַּד חֲבֵירוֹ הָוֵי גַּזְלָן, כְּגוֹן שֶׁגִּיזֵּל דָּבָרִים, כְּדִלְמְרִינַן בְּבָבָא קַמָּא (שְׁמוֹת כּ כג)[ו], אֶלָּא לָוֶה וְלֹא שִׁלֵּם לָא מִיקְרֵי גַּזְלָן, דְּמִלְוֶה לְהוֹצָאָה מִיקְּרֵי: וְחֲבָלוֹת. הַמּוֹבֵל בַּחֲבֵירוֹ חַייָב בְּחַמְשָׁה דְּבָרִים, כְּדִלְמְרִינַן בְּבָבָא קַמָּא (דְּבָרִים כּה ג)[ז]. וּבַגְּמָרָא[ח] פָּרִיךְ: הַיְינוּ דִּינֵי מָמוֹנוֹת: גָּזֵל. דְּשׁוֹר הַמּוּעָד לוֹ אָדָם שֶׁהִזִּיקוּ. וּבַגְּמָרָא[ט] פָּרִיךְ: הַיְינוּ חֲבָלוֹת: תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל. דְּגָנְבָה שֶׁנִּמְצְאָה בְּיָדוֹ, דִּכְתִיב (שְׁמוֹת כב) 'אִם הִמָּצֵא תִמָּצֵא בְיָדוֹ' וְגוֹ': וְתַשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. דְּשׁוֹר שֶׁטָּבְחוֹ אוֹ שֶׁמְּכָרוֹ אוֹ מְכָרוֹ: הָאוֹנֵס וּמְפַתֶּה. בַּעֲרָיָה בְּתוּלָה, [יא]וְחַמְשִׁים כֶּסֶף: מוֹצִיא שֵׁם רַע. 'לֹא מְצָאתִי לְבִתֵּךְ בְּתוּלִים' וְגוֹ', 'וְעָשׂוּ אוֹתוֹ מֵאָה כֶסֶף' וְגוֹ' (דְּבָרִים כב): דִּינֵי נְפָשׁוֹת. דְּאִם אֲמֶת הָיָה שֶׁזִּינָּתָה תִּתְקַיֵּם הִיא בְּסִקִילָה, וְדִינֵי נְפָשׁוֹת בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה, לְקָמָן בְּפִירְקִין[יב]: מַכּוֹת. מַלְקוּת מַאַרְבָּעִים. טַעְמָא דְּר' יִשְׁמָעֵאל וְרַבָּנַן מִפְּרַשׁ בַּגְּמָרָא (דף י.) מִקְּרָאֵי: עִיבּוּר הַחֹדֶשׁ. בַּגְּמָרָא[יג] מִפְּרַשׁ: עִיבּוּר הַשָּׁנָה. שֶׁהָיוּ ב"ד יוֹשְׁבִין וְרוֹאִין אִם צְרִיכִין לְעַבֵּר[יד] מִפְּנֵי שֶׁהָיָה בְּחוֹדֶשׁ אָדָר, כִּדְלְמְרִינַן בְּגְמָרָא (דף יא.) מִקְּרָאֵי: עִיבּוּר הַחֹדֶשׁ. בַּגְּמָרָא[טו] מִפְּרַשׁ: עִיבּוּר הַשָּׁנָה בִּשְׁלֹשָׁה, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר; רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, בִּשְׁלֹשָׁה מַתְחִילִין, וּבַחֲמִשָּׁה גוֹשְׁאִין וְנוֹתְנִין, וְגוֹמְרִין בְּשִׁבְעָה; וְאִם גָּמְרוּ בִּשְׁלֹשָׁה, מְעוּבֶּרֶת. [טז]סְמִיכַת זְקֵנִים וַעֲרִיפַת עֶגְלָה[יז] בִּשְׁלֹשָׁה, דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן[יח]; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, [יט]בַּחֲמִשָּׁה.

דִּינֵי

מָמוֹנוֹת [א]בִּשְׁלֹשָׁה. [ב]גְּזֵילוֹת וַחֲבָלוֹת בִּשְׁלֹשָׁה. נֶזֶק וַחֲצִי נֶזֶק, תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וְתַשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה בִּשְׁלֹשָׁה. [ג]הָאוֹנֵס וְהַמְפַתֶּה וְהַמּוֹצִיא שֵׁם רַע בִּשְׁלֹשָׁה, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר; וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, [ד]מוֹצִיא שֵׁם רַע בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה, מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דִּינֵי נְפָשׁוֹת. [ה]מַכּוֹת בִּשְׁלֹשָׁה; מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמְרוּ, בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. [ו]עִיבּוּר הַחֹדֶשׁ בִּשְׁלֹשָׁה. עִיבּוּר הַשָּׁנָה בִּשְׁלֹשָׁה, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר; רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, [ז]בִּשְׁלֹשָׁה מַתְחִילִין, וּבַחֲמִשָּׁה גוֹשְׁאִין וְנוֹתְנִין, וְגוֹמְרִין בְּשִׁבְעָה; וְאִם גָּמְרוּ בִּשְׁלֹשָׁה, מְעוּבֶּרֶת. [ח]סְמִיכַת זְקֵנִים וַעֲרִיפַת עֶגְלָה[ט] בִּשְׁלֹשָׁה, דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן[י]; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, [יא]בַּחֲמִשָּׁה.

[יב]הַחֲלִיצָה וְהַמִּיאוּנִין בִּשְׁלֹשָׁה. [יג]נְטַע רְבָעִי[יד] [טו]וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁאֵין דָּמָיו יְדוּעִין בִּשְׁלֹשָׁה. [טז]הַהֶקְדֵּשׁוֹת בִּשְׁלֹשָׁה. [יז]הָעֲרָכִין הַמִּטַּלְטְלִים בִּשְׁלֹשָׁה, ר' יְהוּדָה אוֹמֵר, אֶחָד מֵהֶן כֹּהֵן; [יח]וְהַקַּרְקָעוֹת [יט]תִּשְׁעָה וְכֹהֵן, [כ]וְאָדָם כַּיּוֹצֵא בָהֶן: [כא]דִּינֵי נְפָשׁוֹת בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. [כב]הָרוּבֵעַ וְהַנִּרְבָּע בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה, שֶׁנֶּאֱמַר [כג]'וְהָרַגְתָּ אֶת הָאִשָּׁה וְאֶת הַבְّהֵמָה', וְאוֹמֵר [כד]'וְאֶת הַבְּהֵמָה תַּהֲרֹגוּ'. [כה]שׁוֹר הַנִּסְקָל בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה, שֶׁנֶּאֱמַר [כו]'הַשּׁוֹר יִסָּקֵל וְגַם בְּעָלָיו יוּמָת', [כז]כְּמִיתַת בְּעָלִים כָּךְ מִיתַת הַשּׁוֹר. [כח]הַזֹּאב וְהָאֲרִי הַדֹּוב וְהַנָّמֵר וְהַבַּרְדְּלָס וְהַנָּחָשׁ מִיתָתָן בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. [כט]רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, כָּל הַקּוֹדֵם לְהָרְגָן זְכָה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, מִיתָתָן בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה: [לא]אֵין דָּנִין לֹא אֶת הַשַּׁבָּט, וְלֹא אֶת נְבִיא הַשֶּׁקֶר, וְלֹא אֶת כֹּהֵן גָּדוֹל, אֶלָּא עַל פִּי בֵית דִּין[לב] שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד; [לג]וְאֵין מוֹצִיאִין לְמִלְחֶמֶת הָרְשׁוּת אֶלָּא עַל פִּי בֵית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד[לד]. אֵין [לה]מוֹסִיפִין [לו]עַל הָעִיר וְעַל הָעֲזָרוֹת אֶלָּא עַל פִּי בֵית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד. אֵין עוֹשִׂין סַנְהֶדְרִיּוֹת לַשְּׁבָטִים אֶלָּא עַל פִּי בֵית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד. [לז]אֵין עוֹשִׂין עִיר הַנִּדַּחַת אֶלָּא עַל פִּי בֵית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד. [לח]אֵין עוֹשִׂין עִיר הַנִّדַּחַת בְּסֵפֶר, וְלֹא שָׁלֵשׁ, אֲבָל עוֹשִׂין אַחַת אוֹ שְׁתַּיִם. [לט]אֵין סַנְהֶדְרִין גְּדוֹלָה הָיְתָה שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד, וּקְטַנָּה שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. מִנַּיִן לִגְדוֹלָה שֶׁהִיא שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד, שֶׁנֶּאֱמַר [מ]'אֶסְפָה לִי שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל', וּמֹשֶׁה עַל גַּבֵּיהֶן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, שִׁבְעִים. [מא]וּמִנַּיִן לִקְטַנָּה שֶׁהִיא שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה, שֶׁנֶּאֱמַר [מב]'וְשָׁפְטוּ הָעֵדָה' וְהִצִּילוּ הָעֵדָה', עֵדָה שׁוֹפֶטֶת וְעֵדָה מַצֶּלֶת, הֲרֵי כָּאן עֶשְׂרִים; וּמִנַּיִן לְעֵדָה שֶׁהִיא עֲשָׂרָה, שֶׁנֶּאֱמַר [מג]'עַד מָתַי לְעֵדָה הָרָעָה הַזֹּאת', יָצְאוּ יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב. וּמִנַּיִן לְהָבִיא עוֹד שְׁלֹשָׁה. מִמַּשְׁמָע שֶׁנֶּאֱמַר [מד]'לֹא תִהְיֶה אַחֲרֵי רַבִּים לְרָעוֹת' שׁוֹמֵעַ אֲנִי שֶׁאֲהֵיֶה עִמָּהֶם לְטוֹבָה, אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר [מה]'אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת', לֹא כְּהַטָּיָיתְךָ לְטוֹבָה הַטָּיָיתְךָ לְרָעָה, הַטָּיָיתְךָ לְטוֹבָה עַל פִּי אֶחָד, [מו]הַטָּיָיתְךָ לְרָעָה עַל פִּי שְׁנַיִם, וְאֵין

דִּינֵי מָמוֹנוֹת בִּשְׁלֹשָׁה. אֵמַר שֶׁמְּעוֹן הַפַּקּוּלִי בְּנֵי, מִשֶּׁמִּיעֵנוּ בְּכַמָּה דְּיָנִין אוֹסֵם. **הָא**[מז] דְּלָא תְּיָיבִי כּוֹפֵר וּשְׁלֹשִׁים שֶׁל עֶבֶד כִּדְתְנַן שֶׁלֹּא קָנָסוֹת, י"מ מִשּׁוּם דְּשׁוֹר מִיתָתוֹ בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה, וּזְמַן שֶׁהַשּׁוֹר בְּסִקִילָה בְּעֶלֶס מְשַׁלְּמִין כּוֹפֵר וּשְׁלֹשִׁים שֶׁל עֶבֶד (בְּ"ק דף מא.), וּדְלָא כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּמִתַּיֵּיב ע"פ עֵד אֶחָד וְע"פ הַבְּעָלִים בְּפֶרֶק אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה (שם דף מח.): וְאֵין גְּרִלָּה, דְּהָא אִיכָּא אָמוֹרְאֵי הָתָם דְּסָבְרִי דְּאַפְּילוּ רַבִּי עֲקִיבָא דְּרִיש אֹם כּוֹפֶר לְרַבּוֹתָא אֶלָּא בְּכַוָּונָה. **וְרְאָיָה לְר"ת**, דְּכוֹפֶר וּשְׁלֹשִׁים שֶׁל עֶבֶד הָוֵי בְּכְלָל חֲבָלוֹת. אִי נַמִּי, תְּנָא וְשַׁיֵּיר הָכֵי, וְשַׁיֵּיר נַמִּי יְלִיאַת עֶבֶד בְּרְאֹשֵׁי אַבָּרִים[נא], דְּקָנְסָא הוּא וּבְעֵי נַמִּי שֶׁלֹּשָׁה מוּמִחִין. וּלְגִירְסָא קַמָּא לָא אֶשֵּׁיב הָא שַׁיֵּיר, דְּאִיכָּא לְמִימַר דְּסָשֵׁיטָא לֵיהּ דְּהָוֵי מִכְּלָל חֲבָלוֹת. אִי נַמִּי, הַתָּנָא לָא אַיְירֵי אֶלָּא בְּמָמוֹן הַיְּתֵן מִיַּד לְיַד: מה

מסורת הש"ס
עם הוספות

א) [לקמן דף ט. פז:]. ב) [לקמן ג: ימנות קפ:]. ג) ימנות קפ: קז:. ד) מגילה כג.; ס) [ע' תוספות ערכין יט: ד"ס אז דילמא ותוספות מגילה דף כג: ד"ס עשרים]. ו) [לקמן עט:] ב"ק מד.; ז) שם טו.; ח) לקמן טו.; ט) [לקמן יח:]. י) לקמן כ:. יא) [לקמן יד: סוטה מה.] שבועות יד.. יב) [ע' תוספות שבועות טו. ד"ס שאין וכו' ותוספות זבחים לג. ד"ס ולעיבד]. יג) [מסורה ת.]. יד) לקמן ג.; טו) עי' רש"י לקמן כו: ד"ה גזלן נז. ד"ה בכובש. טז) לקמן ע"ב. יז) לקמן דף ג.; יח) לקמן דף י.; יט) יבמות קז.; כ) כתובות מו.; כא) [עיין תוי"ט] ועי' תוספי הרא"ש נדה ח. ד"ה ושנסקל. ורש"ש ב"ק פ"ה סי' מה. כב) [ע' היטב כרש"י לקמן טו: ד"ס בגלגל וכו' ומה שהשיגו עליו תוס' שם ד"ס והגרלנס]. כג) לקמן טז.; כד) עי' ב"ק דף עד סוף ע"ב.

תורה אור השלם

א) וְאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרַב אֶל כָּל בְּהֵמָה לְרִבְעָה אֹתָהּ וְהָרַגְתָּ אֶת הָאִשָּׁה וְאֶת הַבְּהֵמָה מוֹת יוּמָתוּ דְּמֵיהֶם בָּם: [ויקרא כ, טו]

ב) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן שְׁכָבְתּוֹ בַּבְּהֵמָה מוֹת יוּמָת וְאֶת הַבְּהֵמָה תַּהֲרֹגוּ: [ויקרא כ, טו]

ג) וְאִם שׁוֹר נֹגֵחַ הוּא מִתְּמוֹל שִׁלְשֹׁם וְהוּעַד בִּבְעָלָיו וְלֹא יִשְׁמְרֶנּוּ וְהֵמִית אִישׁ אוֹ אִשָּׁה הַשּׁוֹר יִסָּקֵל וְגַם בְּעָלָיו יוּמָת: [שמות כא, כט]

ד) וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה אִסְפָה לִי שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָדַעְתָּ כִּי הֵם זִקְנֵי הָעָם וְשֹׁטְרָיו וְלָקַחְתָּ אתָם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וְהִתְיַצְּבוּ שָׁם עִמָּךְ: [במדבר יא, טז]

ה) וְשָׁפְטוּ הָעֵדָה בֵּין הַמַּכֶּה וּבֵין גֹּאֵל הַדָּם עַל הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה: [במדבר לה, כד]

ו) וְהִצִּילוּ הָעֵדָה אֶת הָרֹצֵחַ מִיַּד גֹּאֵל הַדָּם וְהֵשִׁיבוּ אתוֹ הָעֵדָה אֶל עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר נָס שָׁמָּה וְיָשַׁב בָּהּ עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל אֲשֶׁר מָשַׁח אתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ: [במדבר לה, כה]

ז) עַד מָתַי לַעֵדָה הָרָעָה הַזֹּאת אֲשֶׁר הֵמָּה מַלִּינִם עָלַי אֶת תְּלֻנּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֵמָּה מַלִּינִם עָלַי שָׁמָעְתִּי: [במדבר יד, כז]

ח) לֹא תִהְיֶה אַחֲרֵי רַבִּים לְרָעֹת וְלֹא תַעֲנֶה עַל רַב לִנְטֹת אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּת: [שמות כג, ב]

הגהות וציונים

ל) עי' תוספות לקמן יד ע"א ד"ה ונרפת [ששייך לכאן] (גליון): **מ)** [בבמות שם איתא ר' יוסי] (גליון): **נ)** [עי' תוספות לקמן יד ע"ב ד"ה נטע] [ששייך לכאן] (גליון): **ס)** צ"ל אלא **בבית** דין, וכ"ה בכת"י ובמשניות דפו"י (דק"ס, מלאכת שלמה עיי"ש): **ע)** [הא דלא קחשיב נמי זקן ממרא והשקאת סוטה דדינייהו בשבעים ואחד עי' תוספות סוטה ז ע"ב ד"ה מה להלן] (גליון): **פ)** נראה דט"ס נפל בהתעקת רש"י וצ"ל **אז ששלח** בו יד (ערוך לנר, עיי"ש) וכ"ה בר"י מלוניל, אולם בשאר ראשונים מעתיקי רש"י הוא כלפנינו: **צ)** בר"י אלמאנדרי (המעתיק לרוב לשון רש"י) נוסף **שמשלם**: **ק)** עי' לקמן דף ט"א ב' דיבורי רש"י המוציא שם רע וחכמים שייכין לכאן (גליון): **ר)** צ"ל **בדיקמן במתניתין** (גליון) בעמוד זה: **ש)** בדפו"י **ואין**, והד"א. ולפי"ז הוא לשון רש"י ואפשר דקאי רק אמעשר שני, ומיושב תמיהת המהר"ם שי"ף עיי"ש: **ת)** עי' רש"א (גליון): **א)** חבל ארץ הסמוך לגבול: **מ)** צ"ל **והא**. ר"מ (גליון):

מסכת נגעים
פרק י"א משנה ד'

בֶּגֶד שֶׁשְּׁתִּיוֹ צְבוּעַ וְעֲרֵבוֹ לָבָן, עָרְבוֹ צְבוּעַ וְשִׁתְּיוֹ לָבָן, הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הַנִּרְאֶה. הַבְּגָדִים מִטַּמְּאִין בִּירַקְרָק שֶׁבַּיְּרָקִים, וּבְאַדְמְדָּם שֶׁבָּאֲדֻמִּים.

עין משפט
נר מצוה

א א מיי' פ"ה מהלכות סנהדרין הלכה ח סמג עשין לז טוש"ע ח"מ סימן יג סעיף ג:
ב ב מיי' שם הלכה ח:
ג ד מיי' שם הלכה ג:
ד ה מיי' שם הלכה ד:
ה ו מיי' שם הלכה ו:
ו ז מיי' שם הלכה ז ופ"ד מהלכות קדושת המקדש הלכה ט והלכה י:
ז ח מיי' פ"ג מהלכות מעשה הקרבנות הלכה י' וס"פ מהלכות סנהדרין הלכה ג סמג עשין לד וסימן קפג:
ח ט מיי' פ"ה מהלכות סנהדרין הלכה ה:
ט י מיי' פ"ד מהלכות יסודי התורה הלכה ה סמג עשין נב טוש"ע אה"ע סימן קסט סעיף ג:
י כ מיי' פ"ט מהלכות מעשר שני הלכה ו:
יא ל מיי' פ"ד מהלכות מעשר שני הלכה ו:
יב מ נ ס ע מיי' פ"א מהלכות ערכין הלכה ב:
יג פ צ ק ר מיי' פ"ס מהלכות סנהדרין הלכה ב:
יד ש מיי' שם הלכה ג:
טו ת מיי' פ"ד מהלכות עכו"ם הלכה ד:
טז א מיי' פ"ז מהלכות סנהדרין הלכה ג:
יז ב מיי' שם ופ"ה שם הלכה ג:
יח ג מיי' שם פ"ז הלכה ג:

רבינו חננאל

דיני ממונות בשלשה גזילות וחבלות בשלשה כו'. אוקמה (רב בהו) [ר' אבהו] למתני' הכי דיני ממונות בשלשה, ומה הן גזילות וחבלות הן שצריכין ג' מומחין כדכתיב בעסק גזילות בענין השומרין ג' אלהים והן מומחין,

ליקוטי רש"י

נזק וחצי נזק. תם משלם חצי מזק מועד משלם נזק שלם (ומוא פה.). **תשלומי ארבעה וחמשה.** אינה מוהגת אלא בגזל ושה בלבד [ב"מ נו.]. **האונס והמפתה.** ממעיס כסף כתיב בתורה (דברים כב) ובמקום כתיב (שמות כב) כסף יטקל כמוכר הכתולות כמוכר בתולים של אומם לה יהיו ממעיס כסף [ב"ק ד:]. **המוציא שם רע.** לא מצאתי לבתך בתולים ולא להגיה שמיגו מביא עדים שזינתה תחתיו לפי אינפשות קאמי לא אמר ר' מאיר בשלשה. **וחכמים אומרים בו'.** מפני שיש בו דיני נפשות קסלקא דעתך דהכי קאמרי משום דאיכא מוציא שם רע שייך בהם דיני נפשות וכגון שמביא עדים וכגמרא פרכינן וכי יש בו דיני נפשות מאי הוי שמתא מיהא לאו דיני נפשות הוא, דליכא עדים [לקמן הן.]. **סמיכת זקנים.** על יעלת פר העדה [שם ג:]. **ועריפת עגלה בשלשה.** יוצאין ובאין שם ומודדין מן המקום לגד המיירות שסביבותיו לידע איזו קרובה [סוטה מד.: עי' תוס' לקמן יד.].

[המשך בעמוד ב]

מַה לִּי חֶבֶל בְּגוּפוֹ מַה לִּי חֶבֶל בְּמָמוֹנוֹ. 'מָמוֹנוֹ' הָוֶה לֵיהּ לְמִנְקָט בְּרִישָׁא, שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ בְּכָל מָקוֹם בִּלְשׁוֹן 'מַה לִּי' לְהַקְדִּים הַפָּשׁוּט, כִּדְמַשְׁכְּחַן בְּהַמַּפְקִיד (כ"מ דף לו:) 'מַלְוֶה הַמְּוֻמֶּה מַה לִּי לָקָטָה מַה לִּי הָעָמֶר', וְכֵן [1]'מַה לִּי קַטְלָה כּוּלָּהּ מַה לִּי קַטְלָה פַּלְגָּהּ', וּמְשַׁיְּרוּ נֶפֶשׁ דף פז.) 'הַשָּׁפָה דְּתָמַר רַבִּי יַנַּאי מַה לִּי הֵן מַה לִּי דְּמֵיהֶן, מַה לִּי דְּמֵיהֶן מַה לִּי הֵן נַמִּי תָּמְרִינַן'. **וְי"ל**, דַּחֲבָלָה שֶׁיֵּשׁ בְּגוּף טְפֵי, וּפְשִׁיטָא, לְכָךְ נְקַט בְּרִישָׁא 'חֶבֶל בְּגוּפוֹ': **דִּבְרֵי הַכֹּל אֵין דִּינֵיהֶן דִּין.** דְּרַבִּי אַבָּהוּ אַדְּרַבִּי אַבָּהוּ פְּרֵיךְ, דִּשְׁמוּאֵל וּשְׁמֶר אָמְרוּ[2] אֲבָל דִּינֵיהֶן דִּין. אֲבָל דִּינֵיהֶן דִּין. **וְא"ל**, הֵיכִי קָאָמַר 'דִּבְרֵי הַכֹּל', הָא אִיכָּא בֵּרֵי הַכֹּל, הָא אִיכָּא בֵּרֵי דְּמֵיהֶן דְּרָמֵי אַבָּא בַּר חָמָא בְּהַגּוֹזֵל קַמָּא (כ"ק דף קו.) דְּאָמַר 'אַרְבָּעָה שׁוֹרִין לְרִיכִין כְּפִירָה בְּמִקְנָה', דְּלֵית לֵיהּ עֵירוּב פָּרָשִׁיּוֹת, וּמִמַּן דְּלֵית לֵיהּ עֵירוּב פָּרָשִׁיּוֹת לָא בָּעֵי שְׁלֹשָׁה, כִּדְמוֹסֵי בְּשִׁמְעָתִין. **וְי"ל**, דְּרַבִּי אַבָּהוּ לָא חָשִׁיב[3] לַהּ לְהַהִיא בְּרֵיתָא, דְּלָא מַתְּנֵיָא בֵּי רַבִּי חִיָּיא וְרַבִּי אוֹשַׁעְיָא[4]. **וְעוֹד קָשֶׁה**, דְּרַבִּי יוֹחָנָן אִית לֵיהּ בְּהַגּוֹזֵל (קו:) דְּרָמֵי בַּר חָמָא, וּבֵירוּשַׁלְמִי דָּרֵשׁ מְכִילְתִּין אָמְרִינַן, רַבִּי יוֹחָנָן וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמְרֵי תַּרְוַיְיהוּ שָׁנֵיס שֶׁדָּנוּ אֵין דַּיָּנֵיהֶם דִּין, וּבְהַמּוֹלֵךְ (יְבָמוֹת מו:) נַמִּי קָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, גַּר צָרִיךְ שְׁלֹשָׁה, 'מִשְׁפָּט' כְּתִיב בֵּיהּ. **וְי"ל**, דְּאַפִּילּוּ מִמַּן דְּאִית לֵיהּ אֵין עֵירוּב פָּרָשִׁיּוֹת כְּתוּב לָאן בְּעֵי שְׁלֹשָׁה, מִשּׁוּם דִּכְתִיב (וַיִּקְרָא כד) 'מִשְׁפָּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם'. וְהַאי דְּקָאָמַר הָכָא 'מִאי קָסָבַר' כו', ה"ק, אִי קָא סָבַר אֵין עֵירוּב פָּרָשִׁיּוֹת כְּתוּב לָאן וּלְכָךְ לָא בָּעֵינַן מוּמְחִין, דְּלָא דָרֵישׁ 'מִשְׁפָּט אֶחָד' לְהַשְׁוּוֹת הוֹדָאוֹת וְהַלְוָאוֹת וְגֵזֵלוֹת, שְׁלֹשָׁה מִנָּא לֵיהּ. וְכִי קָאָמַר 'לְעוֹלָם קָסָבַר עֵירוּב פָּרָשִׁיּוֹת כְּתוּב לָאן', וּבְדִין הוּא דְּלִיבְעֵי נַמִּי מוּמְחִין, דְּלָא דָרֵישׁ 'מִשְׁפָּט אֶחָד' לְהַשְׁוּוֹת הוֹדָאוֹת וְהַלְוָאוֹת וְגֵזֵלוֹת, שְׁלֹשָׁה מִנָּא לֵיהּ. וְכִי קָאָמַר 'לְעוֹלָם קָסָבַר עֵירוּב פָּרָשִׁיּוֹת כְּתוּב לָאן', וּבְדִין הוּא דְּלִיבְעֵי נַמִּי מוּמְחִין, וְהַאי דְּלָא בָּעֵינַן מוּמְחִין מִשּׁוּם דְּרַבִּי חֲנִינָא; דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא, [5]'דְּבַר תּוֹרָה, [6]אֶחָד דַּיָּנֵי מָמוֹנוֹת וְאֶחָד דַּיָּנֵי נְפָשׁוֹת בְּדָרִישָׁה וּבְחֲקִירָה, שֶׁנֶּאֱמַר שֶׁלֹּא יָד בְּפִקְדוֹנוֹ, דְּכַיְּינוּ גְּזֵלוֹת: מַה לִּי חֶבֶל בְּמָמוֹנוֹ. מִמַּשְׁמַע שֶׁנֶּאֱמַר שְׁלֹשָׁה בְּחוֹבֵל בְּמָמוֹנוֹ, אַף חוֹבֵל בְּגוּפוֹ בְּכֻלָּן, הִלְכָּךְ הָכָא נַמִּי כְּתִיב בֵּיהּ. וְאִי לָא תִּגְנֹב דַּיָּנֵי מָמוֹנוֹת הָוֶה מַמֵּילְנָא הָכָא מִשּׁוּם דְּבַגּוּוֵיהוּ כְּתִב נְקַט לְהוּ, וּלְעוֹלָם הוּא הַדִּין לְדַיָּנֵי מָלְוָה, לְהָכִי תְּנָא 'דַּיָּנֵי מָמוֹנוֹת, וּתְנָא וּמַה[7] הֵן דַּיָּנֵי מָמוֹנוֹת גְּזֵלוֹת וַחֲבָלוֹת, לְמַעוּטֵי הוֹדָאוֹת וְהַלְוָאוֹת, דְּאִם כֵּן דִּכּוּלָּן בַּמַּשְׁמָע, דְּיָנֵי דִּתְנָא 'דַּיָּנֵי מָמוֹנוֹת' יִשְׁתּוֹק: **וּלְמַאי.** הִלְכְּתָא שֶׁיְּרִיעוּהוּ תְּנָא לְדַיָּנֵי מָלְוָה, לְמַעוּטֵי מִנָּא: דִּבְרֵי הַכֹּל. לְקַמָּן (דף ו.) קְלִי, דִּפְלִיגִי בִּפְשָׁרָה, וְאַשְׁמַעִינָן ר' אַבָּהוּ דִּבְדִין כּוּלְּהוּ מוֹדוּ דְּבָעֵינַן שְׁלֹשָׁה: מוּמְחִין. סְמוּכִין, וְנָטְלוּ רְשׁוּת מִנְּשִׁיאָ לְדוּן, דְּלִמְּרִינַן לְקַמָּן בְּפִירְקִין (דף ה.): **וּמַאי קָסָבַר.** תְּנָא דִּידַן דְּמַעֲטֵיהוּ: **אִי קָסָבַר עֵירוּב פָּרָשִׁיּוֹת כְּתִיב בָּאן.** דְּאִיכָּא לְמֵאן דְּאָמַר דְּהַגּוֹזֵל עֲלִיס (כ"ק דף קו.) שֶׁהַפָּרָשִׁיּוֹת הִכְתּוּבוֹת בְּחֶלְבָּה הַמַּשְׁפָּטִים מְעוּרְבָּבוֹת הֵן, שֶׁיֵּשׁ מִקְרָא כָּתוּב בְּפִרְשָׁה זוֹ שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲמוֹד בָּהּ, אֶלָּא מִפָּרָשָׁה אַחֶרֶת הוּא, כְּגוֹן 'אֲשֶׁר יֹאמַר כִּי הוּא זֶה' (שְׁמוֹת כב), דְּלְעֵינַן מִינֵיהּ מוֹדֶה בְּמִקְנָה הַטַּעֲנָה יַשְׁבַּע כו', שֶׁכְּתוּב בְּשֹׁמֵר חִנָּם, וְלוֹ אַשּׁוֹמֵר חִנָּם קָאֵי, דְּשׁוֹמְרִין אַע"פ שֶׁלֹּא הוֹדוּ בְּמִקְנָה מַיְּיבִין לִשְׁבַע, דְּהוֹדָאָה מִקְנָה הַטַּעֲנָה מַפָּרָשָׁה דְּ'אִם כֶּסֶף' (שָׁם) קָאֵי, דְּהָכָא הוּא דְּבָעֵינַן הוֹדָאָה בְּמִקְנָה, וְאִי לָא מוֹדֶה כְּלוּם, חַזְקָה אִם טַעֲנַת הַפּוֹבֵעַ אֵמֶת לֹא הָיָה יָכוֹל זֶה לְהָעִיז פָּנָיו נֶגְדּוֹ[8] וְלוֹמַר 'לֹא הַלְוִיתִנִי', הִלְכָּךְ אֲפִילּוּ שְׁבוּעָה לָא בָּעֵי; אֲבָל בְּפִיקָּדוֹן, דְּלֵיכָא גְּמִילוּת חֲסָדִים, מְעִיז פָּנָיו וְכוֹפֵר הַכֹּל, וּבָעֵי שְׁבוּעָה. וְהָכִי תָּנֵא דְּמַתְנִיתִין, אִי סְתִירָה לֵיהּ נַמִּי דְּהָכִי 'אֲשֶׁר יֹאמַר כִּי הוּא זֶה' דְּהַלְוָאָה מִשְׁתַּפְּעֵי, הַרֵי נֶאֱמַר 'אֱלֹהִים' בְּהַהִי קְרָא, דְּמִשְׁמַע מוּמְחִין, לְשׁוֹן שְׁרָרָה וְרַבָּנוּת, כְּדִמְתַרְגְּמִינַן 'רִאמָה מִתַּחַדְּ אֱלֹהִים לְפַרְעֹה' (שָׁם ז) לְשׁוֹן רַבָּנוּת, וְלִבְעֵי מוּמְחִין: וְאִי קָסָבַר. דְּהָכִי קְרָא לָאו בְּהַלְוָאָה מִשְׁתַּעֵי: שְׁלֹשָׁה מְבָנָּן. בְּהַלְוָאָה, הָא מִתְּלָתָא 'אֱלֹהִים' נָפְקָא לָן לְקַמָּן (דף ג.), וְ'אֱלֹהִים' בְּהַלְוָאָה לָא כְּתִיב: **מִשּׁוּם דְּר' חֲנִינָא.** וְתַקְנְתָּא דְּרַבָּנַן הוּא: בְּדִרִישָׁה וַחֲקִירָה. צָרִיךְ לִבְדּוֹק אֶת הָעֵדִים בְּאֵיזֶה יוֹם וּלְאֵיזוֹ שָׁעָה וְכִיוֹצֵא בָּהֶם שֶׁיִּהְיוּ מוּמְחִין' כו', וְהָכָא מַאי דְּמִשְׁמַע לֵיהּ מִילֵּי דְּעִשּׁוּי מִ'לְפַיְּיסֶיהָ', מִשּׁוּם דְּדָרְשִׁינַן לְקַמָּן (דף ז:) מִ'אֲשֶׁר תָּשִׂים' אֵלּוּ כְּלֵי הַדַּיָּנִין, דְּשַׁיְּיךְ בָּהֶן שִׂימָה:

שֶׁנֶּאֱמַר

וְאִין בֵּית דִּין שָׁקוּל, מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶם עוֹד אֶחָד, הֲרֵי כָּאן עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. וְכַמָּה יְהֵא בָּעִיר וּתְהֵא רְאוּיָה לְסַנְהֶדְרִין, [a]מָאָה וְעֶשְׂרִים; רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר, מָאתַיִם וּשְׁלֹשִׁים, כְּנֶגֶד[b] שָׁרֵי עֲשָׂרוֹת: **גְּמ'** אַטּוּ גְּזֵלוֹת וַחֲבָלוֹת לָאו דִּינֵי מָמוֹנוֹת נִינְהוּ. אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, מַה הֵן קָתָנֵי; מַה הֵן דִּינֵי מָמוֹנוֹת, גְּזֵלוֹת וַחֲבָלוֹת, אֲבָל הוֹדָאוֹת וְהַלְוָאוֹת לֹא. וּצְרִיכָא; דְּאִי תְּנָא דִּינֵי מָמוֹנוֹת, הֲוָה אָמְרִינָא דַּאֲפִילּוּ הוֹדָאוֹת וְהַלְוָאוֹת, תְּנָא גְּזֵלוֹת וַחֲבָלוֹת; וְאִי תְּנָא גְּזֵלוֹת וַחֲבָלוֹת וְלָא קָתָנֵי דִּינֵי מָמוֹנוֹת, הֲוָה אָמְרִינָא הוּא הַדִּין דַּאֲפִילּוּ הוֹדָאוֹת וְהַלְוָאוֹת, וְהַאי דְּקָתָנֵי גְּזֵלוֹת וַחֲבָלוֹת, מִשּׁוּם דְּעִיקַּר שְׁלִשָׁה דִּכְתִיבִי בִּגְזֵלוֹת וַחֲבָלוֹת כְּתִיבִי; גְּזֵלוֹת דִּכְתִיב [c]'וְנִקְרַב בַּעַל הַבַּיִת אֶל הָאֱלֹהִים', חֲבָלוֹת מַה לִּי חֶבֶל בְּגוּפוֹ מַה לִּי חֶבֶל בְּמָמוֹנוֹ, תְּנָא מָה הֵן דִּינֵי מָמוֹנוֹת גְּזֵלוֹת וַחֲבָלוֹת, אֲבָל הוֹדָאוֹת וְהַלְוָאוֹת לֹא. וּלְמַאי, אִילֵימָא דְּלָא בָּעֵינַן שְׁלִשָׁה, [d]וְהָאֲמַר רַבִּי אַבָּהוּ, [e]שְׁנַיִם שֶׁדָּנוּ דִּינֵי מָמוֹנוֹת, לְדִבְרֵי הַכֹּל אֵין דַּיָּנֵיהֶם דִּין. אֶלָּא [f]דְּלָא בָּעֵינַן מוּמְחִין. מַאי קָסָבַר, אִי קָסָבַר [g]עֵירוּב פָּרָשִׁיּוֹת כְּתוּב כָּאן, לִיבְעֵי נַמִּי מוּמְחִין, וְאִי קָסָבַר אֵין עֵירוּב פָּרָשִׁיּוֹת כְּתוּב כָּאן, שְׁלִשָׁה לְמָה לִי. לְעוֹלָם קָסָבַר עֵירוּב פָּרָשִׁיּוֹת כְּתוּב כָּאן, וּבְדִין הוּא דְּלִיבְעֵי נַמִּי מוּמְחִין, וְהַאי דְּלָא בָּעֵינַן מוּמְחִין מִשּׁוּם דְּרַבִּי חֲנִינָא; דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא, [h]דְּבַר תּוֹרָה, [i]אֶחָד דַּיָּנֵי מָמוֹנוֹת וְאֶחָד דַּיָּנֵי נְפָשׁוֹת בְּדָרִישָׁה וּבְחֲקִירָה, שֶׁנֶּאֱמַר

מסורת הש"ס עם הוספות

[a] לקמן ו. פז:, [b] [כ"ק קו.], [c] לקמן לב. יבמות קכב:, [d] ב"ק שם, [e] לקמן מ., [f] [חולין לה:] נדה נה:, [g] לקמן ג., [h] עי' חולין סוף קמא., [i] מ:, [j] [וע"ע] בתוספות לקמן לב. ד"ה אחד וכו' כתבו יפוש לזה, [k] ד"ה לפייסם.

תורה אור השלם

א) אִם לֹא יִמָּצֵא הַגַּנָּב וְנִקְרַב בַּעַל הַבַּיִת אֶל הָאֱלֹהִים אִם לֹא שָׁלַח יָדוֹ בִּמְלֶאכֶת רֵעֵהוּ:
[שמות כב, ז]

הגהות וציונים

[a] במשניות דפו"ר ושבירושלמי **כדי**, ולשון יפה הוא (דק"ס): [b] צ"ל הודהה **הודאה** אחר הלואה (דבש תמר): [c] תיבת "וזומנין" נראה מיותר (רש"שו) וליתא בדפו"ר, ונראה שזו כוונת המהרש"א בהגהתו למחוק תיבה זו (דק"ס): [d] צ"ל **מה** (מהרש"ל): [e] בתוס' הרא"ש לא **סבר להא** ברייתא: [f] יש להוסיף היטב מטעם (באה"מ):

עין משפט נר מצוה

יט א מיי' פ"ח מהלכות סנהדרין הלכה ג והלכה י: **כ ב** מיי' פ"ג מהלכות סנהדרין הלכה י סמג עשין לו טוש"ע מ"מ סימן ג סעיף ב:
כא ג מיי' שם פ"ח הלכה ח סמג שם טוש"ע שם סעיף ח:
כב ד מיי' פ"ג מהלכות עדות הלכה ו סמג עשין קט טוש"ע מ"מ סימן ל סעיף ח:

רבינו חננאל

ומקשינן חבלות דגופו לחבלות דממונו. **וקסבר עירוב פרשיות כתוב כאן**, ואפילו הלוואות דכתיב בהו אם כסף תלוה את עמי וגו' וכיוצא בהן כל מה שכתוב בפרשת ואלה המשפטים מעורבין הן, וכי כתיב אלהים אכולהו כתיבי אפילו הודאות והלוואות צריכין ג' מומחין, מיהו אקילו רבנן בהודאות והלוואות דלא לבעו מומחין משום דר' חנינא דאמר דבר תורה אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה וחקירה

ליקוטי רש"י

[שייך לעמוד א]

מיאונין. קטנה יתומה שהשיאום אמה ואחיה לדעתה יוצאה ממנו במיאון ואינה צריכה גט אלא אומרת בפני שלשה לו אפשי בפלוני בעלי וכותבין לה בית דין שטר שמיאנה בפניהם להיות לה עדות שמומרת ליגשא (ב"מ כ:). ביתומה שקדשוה אמה או אחיה ואפילו לדעתה יכולה למאן ויוצאה בלא גט עד שתביא שתי שערות (חולין כו:). **נטע רבעי.** שאמרה תורה קדש הלולים (ויקרא יט) ונמרינן קדש קדש ממעשר שני דכתיב בה קדש וכל מעשר הארץ מורע הארץ מפרי העץ וגו' (ויקרא כז) שלרוץ להשלות הפירות ליושבים או לפדיונן ולהעלות הדמיים ליושבים [ביצה ה:]. **והקרקעות.** של הקדש הבא לפדותן צריך עשרה ואחד מהן כהן [מגילה כג:]. **ואדם כיוצא בהן.** כקרקעות דבעי נמי תשע וכהן לשומו [לקמן טו:]. **ברדלים.** חיה היא ובלע"ז קורין אותה פוטוויי"ס [שם: ע"ש בתוס']. **מלחמת הרשות.** קתם מלחמת רשות ממלחמת יהושע ואילך שהיא היתה מלחמת מצוה [עירובין יז:]. **על הערי.** על יושבים וצריך לקדש המוספת בשני תודות וכשיר כדאמרינן בשבועות (יד.). [לקמן יד:]. מפרש במסכת שבועות (טז.) דמקדשי לה בשתי תודות וכשיר וכיון דין מהלכין ושתי תודות אחמיינהו וכו' [ערכין לב:]. **אין עושין עיר הנדחת בספר.** שאם היתה עיר של כפר בין מתה עובדי כוכבים למתה ישראל אינה נעשית עיר הנדחת לגזירת הכתוב היא שלא תעשה עיר הנדחת [לקמן קיא:]. **לא כהטייתך לטובה הטייתך לרעה.** ולפי דברי רבותינו כך פתרון המקרא, לא תהיה אחרי רבים לרעות לחייב מיתה בשביל דיין אחד שיבוא המחייבן על המוכין, אחרי רבים לטעות ויש רבים שאתה נוטה אחריהם ואימתי ממון שהן שנים המכריעין במחייבין יותר מן המוכין וממשמע שנאמר לא תהיה אחרי רבים לרעות שומע אני אפילו היה עמהם לטובה מכאן אמרו דיני נפשות מעין על פי אחד לזכות ועל פי שנים לחובה [שמות כג, ב].

[ע"כ שייך לעמוד א]

ואין ב"ד שקול. אין עושין ב"ד שיהא יכול ליתלק שוה בשוה אלא שיהא הרוב לגד אחד לקיים אחרי רבים להטות (שמות כג) [סוטה מד:]. אין עושין בית דין זוגות לדרך לקיים בו אחרי רבים להטות ואם יתחלקו לחצאין אין כאן רבים [לקמן ג:]. **ונקרב.** אל הדיינין לדון עם זה ולשבע לו אלא שלח ידו בשלו [שמות כב, ז]. **עירוב פרשיות.** פסוק שהוא מפרשה אחרת נתערב בו שאינו מקומו דהאי כי הוא זה בלא כסף תלוה הוה ליה למכתבי דהתם קאי דאילו בהך פרשתא דפקדון בלא הודאה ממקצת מתייב. ומאי שנא מלוה, דעקיבין לקרא מדוכתיה ומוקמינן ליה עלה, כדרבה דאמר רבה אין אדם מעיז פניו בפני זה שעשה לו טובה הלכך היינו דכפר הכל פטור משבועה דאי לאו קושטא הדדיה לא הוה מצי למכפר ביה והיינו דמודה מקצת בכולה בעי למכפריה והא דלא כפריה משום דאין אדם מעיז, אבל בפקדון דאין כאן טובה מעיז ומעיז, הלכך אפי' כפר בכולה רמיא דחמנא שבועה עליה [ב"ק קז.].

בדרישה ובחקירה. מקיומות ודרישות שמוקרים את העדים [לקמן לב.]. איזה יום ואיזו שעה וכיוצא בהם שהעדים כאים על דייניהם לדי הומה [שם ט: ועיין יבמות קכב:].

הוקדש לעילוי נשמת מרת אסתר פייגע חיה בר-אדון ע"ה בת רבי אהרן ומרת לאה אידה לב ז"ל נלב"ע י"ח כסלו תשל"ה

דִּיְנֵי מָמוֹנוֹת בִּשְׁלִשָׁה פְּרָקִים רִאשׁוֹן סַנְהֶדְרִין

שֶׁנֶּאֱמַר 'מִשְׁפַּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם'. מָמוֹנוֹת כְּנְפָשׁוֹת, וְכֵיוָן דִּכְתִיב דְּרִישָׁה וַחֲקִירָה, דִּבְרֵי שֶׁלֹּא תִּנְעוֹל דֶּלֶת בִּפְנֵי לוֹוִין. אֵי הָכִי, תַּרְתֵּי קָתָנֵי, דִּינֵי מָמוֹנוֹת בִּשְׁלִשָׁה הֶדְיוֹטוֹת, גְּזֵילוֹת וַחֲבָלוֹת בִּשְׁלִשָׁה מוּמְחִין. וְעוֹד, שְׁלִשָׁה שְׁלִשָׁה לְמָה לִי. אֶלָּא אָמַר רָבָא, תַּרְתֵּי קָתָנֵי, מִשּׁוּם דְּרַבִּי חֲנִינָא. רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא אָמַר, מִדְּאוֹרַיְיתָא חַד נַמֵּי כְּשֵׁר, שֶׁנֶּאֱמַר 'בְּצִדְּךָ תִּשְׁפּוֹט עֲמִיתֶךָ', אֶלָּא מִשּׁוּם יוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת. אַטּוּ בִּתְלָתָא מִי לָא הָווּ יוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת. אִי אֶפְשָׁר דְּלֵית בְּהוּ חַד דִּגְמִיר. אֶלָּא מַעֲתָּה, טָעוּ לֹא יְשַׁלְּמוּ. כָּל שֶׁכֵּן דִּנְפִישֵׁי יוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת. מַאי אִיכָּא בֵּין רָבָא לְרַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא. אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: שְׁנַיִם שֶׁדָּנוּ דִּינֵיהֶן דִּין אֶלָּא שֶׁנִּקְרְאוּ בֵּית דִּין חָצוּף; לְרָבָא לֵית לֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל, לְרַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא אִית לֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל: גֵּזֶל וַחֲצִי גֵּזֶל וְכוּ': גֵּזֶל הַיְינוּ חֲבָלוֹת. מִשּׁוּם דְּקָא בָּעֵי לְמִיתְנָא חֲצִי גֵּזֶל, תָּנֵי נַמֵּי גֵּזֶל שָׁלֵם. חֲצִי גֵּזֶל נַמֵּי הַיְינוּ חֲבָלוֹת. תְּנָא מְמוֹנָא, וְקָתָנֵי קְנָסָא. הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר דְּאַפְּלְגָא נִיזְקָא קְנָסָא, אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר דְּפַלְגָא נִיזְקָא מְמוֹנָא, מַאי אִיכָּא לְמִימַר. אֶלָּא אַיְידֵי דְּקָא בָּעֵי לְמִיתְנָא תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וְתַשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה, דְּמָמוֹן שֶׁאֵינוֹ

שֶׁנֶּאֱמַר 'מִשְׁפַּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם', וּמַה טַּעַם אָמְרוּ דִּינֵי מָמוֹנוֹת לָא בָּעֵינַן דְּרִישָׁה וַחֲקִירָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּנְעוֹל דֶּלֶת בִּפְנֵי לוֹוִין. אֶלָּא מַעֲתָּה, טָעוּ לֹא יְשַׁלְּמוּ. כָּל שֶׁכֵּן אַתָּה נוֹעֵל דֶּלֶת בִּפְנֵי לוֹוִין. אִי הָכִי, תַּרְתֵּי קָתָנֵי, דִּינֵי מָמוֹנוֹת בִּשְׁלִשָׁה הֶדְיוֹטוֹת, גְּזֵילוֹת וַחֲבָלוֹת בִּשְׁלִשָׁה מוּמְחִין. וְעוֹד, שְׁלִשָׁה שְׁלִשָׁה לְמָה לִי. אֶלָּא אָמַר רָבָא, תַּרְתֵּי קָתָנֵי. מִשּׁוּם דְּרַבִּי חֲנִינָא. רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא אָמַר, מִדְּאוֹרַיְיתָא חַד נַמֵּי כְּשֵׁר, שֶׁנֶּאֱמַר 'בְּצִדְּךָ תִּשְׁפּוֹט עֲמִיתֶךָ', אֶלָּא מִשּׁוּם יוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת. אַטּוּ בִּתְלָתָא מִי לָא הָווּ יוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת. אִי אֶפְשָׁר דְּלֵית בְּהוּ חַד דִּגְמִיר. אֶלָּא מַעֲתָּה, טָעוּ לֹא יְשַׁלְּמוּ. כָּל שֶׁכֵּן דִּנְפִישֵׁי יוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת. מַאי אִיכָּא בֵּין רָבָא לְרַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא. אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: שְׁנַיִם שֶׁדָּנוּ דִּינֵיהֶן דִּין אֶלָּא שֶׁנִּקְרְאוּ בֵּית דִּין חָצוּף; לְרָבָא לֵית לֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל, לְרַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא אִית לֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל: גֵּזֶל וַחֲצִי גֵּזֶל וְכוּ': גֵּזֶל הַיְינוּ חֲבָלוֹת. מִשּׁוּם דְּקָא בָּעֵי לְמִיתְנָא חֲצִי גֵּזֶל, תָּנֵי נַמֵּי גֵּזֶל שָׁלֵם. חֲצִי גֵּזֶל נַמֵּי הַיְינוּ חֲבָלוֹת. תְּנָא מְמוֹנָא, וְקָתָנֵי קְנָסָא. הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר דְּאַפְּלְגָא נִיזְקָא קְנָסָא, אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר דְּפַלְגָא נִיזְקָא מְמוֹנָא, מַאי אִיכָּא לְמִימַר. אֶלָּא אַיְידֵי דְּקָא בָּעֵי לְמִיתְנָא תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וְתַשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה, דְּמָמוֹן שֶׁאֵינוֹ

יוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת. תַּפְגְּרִין שֶׁאֵין בְּקִיאִין בְּטִיב דִּינִין, וְיוֹקֵר אֶת הַמַּיָּיב וּמַיִּיב אֶת הַזַּכַּאי: דִּגְמִיר. שֶׁשָּׁמַע מֵחֲכָמִים וּמִתַּיְּינֵי הֲלָכוֹת דִּין מִלְּוֹה: טָעוּ לֹא יְשַׁלְּמוּ. דְּהָא בְּרִשּׁוּת נְתָנֵי אֶתְיָלוּ מִדְּאוֹרַיְיתָא: כָּל שֶׁכֵּן דִּנְפִישֵׁי יוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת. דְּאָמַר מִדְּאוֹרַיְיתָא אָזְלִינָא בְּעֵינָן: לֵית לֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל. דְּאָמַר דִּינֵיהֶן דִּין: בֵּית דִּין חָצוּף. שֶׁעָבְרוּ עַל תַּקָּנַת חֲכָמִים[ב]: הַיְינוּ גֵּזֶל הַיְינוּ חֲבָלוֹת. מַאי קָרֵי 'גֵּזֶל' וּמַאי קָרֵי 'חֲבָלוֹת', הָא גֵּזֶל[ג]: חֲצִי גֵּזֶל נַמֵּי הַיְינוּ חֲבָלוֹת. דִּשּׁוֹר פָּס שֶׁחָבַל אֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶלָּא חֲצִי גֵּזֶל, וְכֵיוָן דִּקְנָא 'חֲבָלוֹת' אַף חֲצִי גֵּזֶל נַמֵּי בַּמַּשְׁמָע: חֲבָלוֹת מְמוֹנָא הוּא, דְּלַחֲמָתֵיהּ לְדִיעֵיהּ; חֲצִי גֵּזֶל קְנָסָא הוּא, דְּסִתָּם שְׁוָרִים אֵינָם נוֹגְחִים, וְלֹא הָיָה נַבְעָלִים לְשָׁמְרוֹ כָּל זְמַן שֶׁלֹּא הוּעַד[ד], וְלָא בָּעֵי לְשַׁלּוּמֵי מִידִי, אֶלָּא קְנָסָא הוּא דְּקָנְסֵיהּ רַחֲמָנָא כְּדֵי לְשַׁיְּרָבָּה בִּסְמִירַת שְׁוָרִים: פְּלַגָא נִזְקָא מְמוֹנָא. בְּקֶרֶן אַרְבָּעָה חָבוֹת (ב"ק דף טו.) פְּלִיגִי בָּהּ, דְּקָסָבַר סְתָם שְׁוָרִים נוֹגְחִים הֵם, וּמִדִּינָא כּוּלְּהוּ[ה] בְּעֵי לְשַׁלּוּמֵי, דַּהֲוָה לֵיהּ לְמִינְטְרֵיהּ, וְרַחֲמָנָא הוּא דְּסָם עֲלֵיהּ: שֶׁאֵינוֹ

שֵׁנִי דְּבָ"ק (דף כח.) בַּאי הַהוּא גַּבְרָא דְּנָפָה מַפַּדְנָא אַקַּרְקַלְתָּא דְּיַרְמֵי, וְקָנָן בִּיתֵיהּ לְשָׁלִישׁ, וְהָא בִּשּׁוֹר שֶׁהִזִּיק לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ (שם דף נג.), וְכֵן בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. **וְיֵשׁ לוֹמַר**, דִּבְכָל הַנְהוּ אִסְתָּר שֶׁלָּדְקָנוּ זֶה אֶת זֶה ע"י דְּקָסְבִי, אוֹ דְּאָמַר אֶקְבָּעֵיהּ לְדִיעָא בְּתֶרֶן שְׁקָלִים (שם דף נא.), וְכֵן בְּכָל הַנְהוּ דִּינָא דְּקָא מִקְבָּעֵי לְמִיתְנָא דְּמִסְתַּבְּרָא לְהוּ בְּמִשְׁפָּט שוֹכְנֵי מְדִינוֹת שֶׁאֵין בָּהֶם מוּמְחִין הַתְקִינוּ ג' אֲמוֹרַאי אֶפְשָׁר דְּלֵית בְּהוּ חַד דִּגְמִיר. וּקְיי"ל כְּרַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא דְּמַדְאוֹרַיְיתָא חַד הוּא מוּמְחֶה וּקְבִילוּהָ עֲלֵיהוּ דַּיָּין דִּינֵי מָמוֹנוֹת כְּדַבְּעִינָן לְמִימַר לְקַמָּן.

חשק שלמה על ר"ח

ה) מוסג כמ"ל יד רמ"ה.

לִיקוּטֵי רש"י

כל שכן אתה נועל. דְּמִתַּיְּילִין לְהַסְפִּיק עַל יְדֵי כ"ד טוֹעִין [לקמן לב:]. **יושבי קרנות.** יוֹשְׁבֵי תְּגוּיוֹת כָּל יָמוֹת הַחוֹל שׁוּקְקִין בְּסִתּוּרֵהּ [ב"ק פב.]. **פלגא ניזקא.** שֶׁמִּיֵּיסָר תּוֹרֵה שׁוֹר תַּם. **קנסא.** כִּי הֵיכִי דְּיִנְטְרֵיהּ שְׁוּפְיָא שֶׁמִּיֵּיסָר עַל שֶׁמִּיעֵהוּ. **פלגא ניזקא ממונא.** אֹם לֹא יִשַּׁלְּמוּם בְּעֵינֵי שֶׁלֹּא יִזְקוּ [אֵינוֹ מְחַזִּיקוּ מִשֶּׁמְּתַרְמִים מִפְּלִיגִים שֶׁלֹּא יִזְקוּ] אֶלָּא מוּזְקִין אֶפְשִׁי נִזְקוּ דְּלֹאוּ אוֹרְחֵיהּ הֹלֵכוּ עַל מְרֵיהוּ רְמִיָּא לְגַבּוֹרוּתוֹ וְזֶה שֶׁלֹּא שָׁמְרוּ בְּדִין הוּא דְּלִישַׁלֵּם כּוּלָּה אֶלָּא דְּלִתְמַנֵּהּ מִקַּח עֲלֵיהּ וּמִיהוּ מַה שֶׁמְּשַׁלֵּם בְּדִין מִשְׁלֵם [כתובות מא.]. **ממונא.** דִּין הוּא שֶׁיְּשַׁלְּמוּ וְאִינוּ קָנָס וּמִקַּמָּא מִינַּהּ לְמִי מוּדֶה מִקְּצָתוֹ לְאָמוֹ בְּהֵיפֶךְ אֶלָּא מִיפְסַר [ב"ק ט.]. [וּמְשַׁלֵּם ע"פ עַצְמוֹ] [כתובות שם].

מסכת נגעים

פרק י"א המשך משנה ד'

הָיָה יְרַקְרַק וּפְשָׂה אֲדַמְדַּם, אֲדַמְדַּם וּפְשָׂה יְרַקְרַק, טָמֵא. נִשְׁתַּנָּה וּפְשָׂה, נִשְׁתַּנָּה וְלֹא פָשָׂה, כְּאִלּוּ לֹא נִשְׁתַּנָּה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, יֵרָאֶה בְּתַחְלָּה:

עין משפט נר מצוה

נג: א מיי' פ"ג מהלכות מקוה ממון הלכה ז' וסמ"ע מהלכות סנהדרין הלכה ט' סמג עשין סז' מ' טוש"ע מ"מ סימן ל' סעיף ג':

רבינו חננאל

שנאמר משפט אחד יהיה לכם ומה טעם אמרו דיני ממונות לא בעו דרישה וחקירה **כדי שלא תנעול דלת בפני לוין.** כלומר אם תצריכהו למומחין ימנע מלהלוות אחד את חבירו כי אומר אם יכפור או יסרב אנה אמצא מומחין שידינו ויוציאו משפטי טוב לי שלא להלוות, ונמצא נמנע מלהלוות. **ואקשי' עליה אי הכי** דחדא קתני במתניתין למה לי למיתנא ג' בדיני ממונות וג' בגזלות וחבלות ואת אמרת דהכי קתני במתניתין מה הן דיני ממונות גזלות וחבלות. **ופריק רבא לעולם תרתי קתני.** כלומר כי דיני ממונות בין הדואות והלוואות בין דיני (ממונות) [גזילות] שלשה מומחין בענין, ואמאי אכשרו רבנן האידנא בהדאות והלוואות אפי' הדיוטות משום דרבי חנינא. **רב אחא בריה דרב איקא אמר** מדאורייתא חד כשר שנאמר בצדק תשפוט עמיתך ומשום שוכני מדינות שאין בהם מומחין התקינו ג' אמר אי אפשר דלית בהו חד דגמיר. וקיי"ל כרב אחא בריה דרב איקא מדאורייתא חד והוא מומחה וקיבלוה עליהו דיין דיני ממונות כדבעינן למימר לקמן.

הגהות וציונים

ה) בכת"י נוסף לעולם תרתי קתני ומשום דרבי חנינא וכו', וכ"ה בר"ח נוסף כאן דק"ס): **ג)** בדפו"ר נוסף כאן **והא דר' אבהו ליכא למימר איכא ביניהו משום דאיכא למימר דמדאורייתא דיניהם דין אבל איהו דאמר מדרבנן,** והביאו בחי' הר"ן (דק"ס): **ג)** נדצ"ל **בוליה**, כלשון הגמ' בב"ק ובכתובות: **ד)** צ"ל **בזה** (באה"מ) וכ"ה בתוס' הרא"ש למיחש **בזה** כמו **בזה**: **ה)** יש להוסיף לא שכיח **כלל** ולא **עבדינן** שליחיתייהו (מהרש"ל) ועי' גם הגהתו בתוס' ב"ק פד ע"ב: **ו)** בתוס' הרא"ש דגמיר. **אבל אי לית בהו חד דגמיר פטילי** לדינא: **ז)** נדצ"ל **כמותו** (וכ"ה בתוס' לקמן ל ע"א, בדפו"י כמות'): **ח)** יש להוסיף **הוי** (באה"מ):

תורה אור השלם

א) מִשְׁפַּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם כַּגֵּר כָּאֶזְרָח יִהְיֶה כִּי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: [ויקרא כד, כב]

ב) לֹא תַעֲשׂוּ עָוֶל בַּמִּשְׁפָּט לֹא תִשָּׂא פְנֵי דָל וְלֹא תֶהְדַּר פְּנֵי גָדוֹל בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עֲמִיתֶךָ: [ויקרא יט, טו]

הוקדש לעילוי נשמת הר"ר **אברהם קלמן אורבך** ז"ל ב"ר **צבי** ז"ל נלב"ע י"ט כסלו תשנ"ט

אֵין דּוֹרְשִׁין תְּחִילּוֹת. פֵּירֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס, מִשּׁוּם דְּמִיקְטְרִיךְ לְמוּמְחִין. וְקָשֶׁה, דְּמַסֵּיק דְּכ"ע אֵין דּוֹרְשִׁין תְּחִילּוֹת, וְכִי יֹאשִׁיָּה אָמַר לָךְ אִם כֵּן נִכְמוֹד קְרָא 'אֶל הַשּׁוֹפֵט'; דְּהָא מ'שּׁוֹפֵט' לָא יָדְעִינַן מוּמְחִין, כְּמוֹ 'שֹׁפְטֵיכֶם בַּקּוּנְטְרֵס עַצְמוֹ 'רַבֵּי יוֹנָתָן לִישָׁנָא דְעָלְמָא נָקֵט, כְּדִלְמֵרֵי מִיקְּרֵי מִמָּן דְּמִית לֵיהּ דִּינָא לִיקְרַב לְגַבֵּי דַיָּינָא הָרָגִיל, וְלֹא אֶלָּא הָדְיוֹט'. **לָקַח נְקֵיָּה** דה"ק, אֵין דּוֹרְשִׁין תְּחִילּוֹת לְמוּמְחִין. וְכֵן מַשְׁמַע בְּפִלּוּגְתָּא דְרַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבָּנַן דִּלְקַמָּן (דף ז.) דְּ'בַסֵּכֶת' 'בַּסֵּכוֹת' מִקְרֵשׁ[1] בְּפ"ק דְּסוּכָּה (דף ו:) בְּחַד לִישָׁנָא דְכ"ע יֵשׁ אֵם לַמַּסּוֹרֶת, וּפְלִיגֵי בְּדוֹרְשִׁין תְּחִילּוֹת, וּמַשְׁמַע דְּלִכ"ע סְלָקָא לָן בְּעֵי קְרָא, וְאַפ"ה מִדְּלֵיגַן מִד לְגוּפֵיהּ וְלָא מוֹקְמִינַן לְמִנְיָינָא לְמִמַּן דְּלָא דָרֵשׁ תְּחִילּוֹת. **וְעָרִיךְ לְמִקְדַּם** בְּכָל הַמָּרוּ דִּלְקַמָּן (דף ז.), 'קָרְנֹת' 'קְרָנֹת' 'קַרְנוֹת', 'לְטוֹטָפֹת' 'לְטוֹטָפֹת' 'לְטוֹטָפוֹת', וַעֲשָׂרָה 'כְּנָיִם' דְּסוּף פִּירְקִין (יד:), דְּדָרְשִׁינַן כּוּלְּהוּ לְמִנְיָינָא, וְלָא אָמְרִינַן אֵין דּוֹרְשִׁין תְּחִילּוֹת:

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שִׁבְעִים. וְקָשֶׁה לְמֵימַר רַבִּי יְהוּדָה בְּפֶרֶק הֶחָלִיל (סוּכָּה דף נא:) גַּבֵּי הֲלָלְסַנְדְּרִיָּא שֶׁל מִצְרַיִם, שֶׁהָיוּ בָּהּ ע"א קַנְדְּרָאוֹת שֶׁל זָהָב כְּנֶגֶד ע"א זְקֵנִים שֶׁל סַנְהֶדְרֵי גְדוֹלָה; הַיְינוּ מֹשֶׁה דְּמִשֶּׁה עַל גַּבֵּיהוּ. וְכֵן בְּכָל סַנְהֶדְרֵי גְדוֹלָה[2] הָיָה שָׁם מוּפְלָא שֶׁבַּב"ד[3] שֶׁלֹּא הָיָה מִן הַסַּנְהֶדְרִין:

מוֹקֵי לַהּ בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת אֲבָל בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת לָא. מִשּׁוּם דְּקָרָא מַשְׁמַע בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת, דִּכְתִיב 'לֹא תַהֲיֶה שֹׁפְטִים וְשֹׁטְרִים לְכָל שְׁעָרֶיךָ', דְּמַשְׁמַע דָּבָר שֶׁהוּא רַע לַכֹּל, דְּהַיְינוּ דִּינֵי נְפָשׁוֹת, אֲבָל בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת זְכוּת לָזֶה וְחוֹבָה לָזֶה. וְאַף עַל גַּב דְּדִינֵי נְפָשׁוֹת נַמִּי קָרֵי לֵיהּ זְכוּתֵיהּ דְּגוֹאֵל הַדָּם, בְּרֵישׁ אֶחָד דִּינֵי מָמוֹנוֹת (לְקַמָּן דף נג:), מ"מ אִקְּשֵׁיב לֵיהּ 'רָעוּת', כֵּיוָן דְּאִית מְרוּיְחָא לְגוֹס בְּמִיתָתוֹ שֶׁל זֶה. וְעֵדִים זוֹמְמִין, אַף עַל גַּב דְּכִי מִיתְיְיבֵי מִפְּטַר רוֹצֵחַ בְּקָנָס, מִכָּל מָקוֹם אֶפְשָׁר דְּמִיפַּטְרִי בּוּלְּהוּ אֲפִילּוּ בְּהַרְכָּשָׁה, הִלְכָּךְ אִקְּשֵׁיב לֵיהּ 'רָעוּת' כִּי מִיתְיְיבֵי עֵדִים זוֹמְמִין מִיתָה. **וְעוֹד מָנֵי לְמֵימַר**, דְּע"כ נַמִּי קְרָא בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת, מִשּׁוּם דְּדָרְשִׁינַן בְּרֵישׁ פִּירְקִין (דף ג.) 'לֹא כְּהַטָּיָיתְךָ לְטוֹתָה הַטָּיָיתְךָ לְרָעָה', וְלֹא שַׁיָּיךְ בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת, דְּרָע לָזֶה וְטוֹב לָזֶה: **דִּינֵי** מָמוֹנוֹת לָא כ"ש. תִּימָה, דְּבְרֵישׁ הַמּוֹכֵר פֵּירוֹת (כ"ג דף נא:) קָאָמַר שְׁמוּאֵל דְּאֵין הוֹלְכִים בְּמָמוֹן אַחַר הָרוּב, וְאַמֵּאי לָא מְיַלֵּף בְּק"ו מִדִּינֵי נְפָשׁוֹת, דְּכְתִיב הָכָא. [1] וְאֵין לוֹמַר דִּדְיָנֵי נְפָשׁוֹת גּוּפַיְיהוּ לָא אִקְּשֵׁיב לֵיהּ, דְּהָא בְּרוּבָּא בְּרוּבָּא דְּלֵיתֵיהּ קַמָּן, אֲבָל בְּרוּבָּא דְּאִיתֵיהּ קַמָּן; דְּהָא בְּרֵישׁ פֶּרֶק סוֹרֵר וּמוֹרֶה (לְקַמָּן דף פט.) מַשְׁמַע דְּבְכָל דּוּכְתָּא אִקְּשֵׁיב לֵיהּ בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת, כְּגוֹן רוֹצֵחַ עָשִׂיר לְתִשְׁעָה יְלָדָן, וְרוּבָּא דְּאִיתֵיהּ בְּטִעוּ בְּעִיבּוּרָא דְּיַרְחָא[2]. **וְלֹ"ל** דְּ'רוּבָּא לְרָדְיָא' נָמֵי לָא אִקְּשֵׁיב כִּי הָכָךְ רוּבָּא, הִלְכָּךְ לָא סְמִכִינַן אַהָכָךְ רוּבָּא בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת:

[3]**מִסַּנְהֶדְרֵי** גְּדוֹלָה פֶּרֶק שַׁפִּיר, דְּשִׁבְעִים וְאֶחָד כְּתִיב, כִּדְדָרֵישׁ בְּסוֹף פִּירְקִין (דף יח.), אֲבָל סַנְהֶדְרֵי קְטַנָּה דְּעֶשְׂרִים כְּתִיב וְתוּ לָא, כִּדְדָרֵישׁ בְּרֵישׁ פִּירְקִין 'עֵדָה שׁוֹפְטֶת וְעֵדָה מַעֲלֶת', וְתֵי עֶשְׂרִים בְּגִמַר דִּין כְּתִיב, בְּשִׁלְשִׁים וְתִשְׁעָה סַגִּי: וְרַבָּנַן

שֶׁאֵינוֹ מִשְׁתַּלֵּם בְּרֹאשׁ הוּא, תְּנָא נַמִּי חֲצִי נֵזֶק, דְּמָמוֹן שֶׁאֵינוֹ מִשְׁתַּלֵּם בְּרֹאשׁ הוּא. [6]וְאַיְיתֵי דְּקָא בָּעֵי לְמִיתְנָא חֲצִי נֵזֶק, תְּנָא נַמִּי נֵזֶק: שְׁלִשָׁה מְנַלָּן. דִּתְנוּ רַבָּנַן, [8]'וְנִקְרַב בַּעַל הַבַּיִת אֶל הָאֱלֹהִים' הֲרֵי כָּאן אֶחָד, [9]'עַד הָאֱלֹהִים יָבֹא דְּבַר שְׁנֵיהֶם' הֲרֵי כָּאן שְׁנַיִם, [10]'אֲשֶׁר יַרְשִׁיעוּן אֱלֹהִים' הֲרֵי כָּאן שְׁלִשָׁה, דִּבְרֵי רַבִּי יֹאשִׁיָּה. רַבִּי יוֹנָתָן אוֹמֵר, רִאשׁוֹן תְּחִילָּה נֶאֱמַר, וְאֵין דּוֹרְשִׁין תְּחִילּוֹת, אֶלָּא 'עַד הָאֱלֹהִים יָבֹא דְּבַר שְׁנֵיהֶם' הֲרֵי כָּאן אֶחָד, 'אֲשֶׁר יַרְשִׁיעוּן אֱלֹהִים' הֲרֵי כָּאן שְׁנַיִם, דִּבְרֵי רַבִּי יֹאשִׁיָּה. [11]בְּדוֹרְשִׁין תְּחִילּוֹת קָמִיפַּלְגִי, דְּמַר סָבַר אֵין דּוֹרְשִׁין תְּחִילּוֹת, וּמַר סָבַר אֵין דּוֹרְשִׁין תְּחִילּוֹת. לָא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא אֵין דּוֹרְשִׁין תְּחִילּוֹת, אָמַר לָךְ ר' יֹאשִׁיָּה, אִם כֵּן נֵימָא קְרָא 'וְנִקְרַב בַּעַל הַבַּיִת אֶל הַשּׁוֹפֵט'[5], מַאי 'אֶל הָאֱלֹהִים', שְׁמַע מִינָּה לְמִנְיָינָא. וְרַבִּי יוֹנָתָן, לִישָׁנָא דְּעָלְמָא נָקֵט, כִּדְאָמְרִי אִינְשֵׁי מַאן דְּאִית לֵיהּ דִּינָא לִיקְרַב לְגַבֵּי דַיָּינָא. וְר' יֹאשִׁיָּה לֵית לֵיהּ בֵּית דִּין נוֹטֶה, וְהָתַנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר, מַה תַּלְמוּד לוֹמַר [6]'לִנְטוֹת אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת', הַתּוֹרָה אָמְרָה עֲשֵׂה לְךָ בֵּית דִּין נוֹטֶה. סָבַר לַהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּאָמַר שִׁבְעִים. דִּתְנַן, [7]סַנְהֶדְרֵי גְּדוֹלָה הָיְתָה שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד, ר' יְהוּדָה אוֹמֵר שִׁבְעִים. אֱימַר, דִּשְׁמַעְתָּ לֵיהּ לְרַבִּי יְהוּדָה בְּסַנְהֶדְרֵי גְּדוֹלָה, דִּכְתִיבִי קְרָאֵי, בְּשֹׁאַר בֵּי דִּינָא מִי שְׁמַעְתָּ לֵיהּ. וְכִי תֵּימָא לָא שְׁנָא, וְהָתַנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר, מַה תַּלְמוּד לוֹמַר [6]'לִנְטוֹת אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת', הַתּוֹרָה אָמְרָה עֲשֵׂה לְךָ בֵּית דִּין נוֹטֶה. סָבַר לַהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּאָמַר שִׁבְעִים.

מסורת הש"ס עם הוספות

א) מכות מ.. **ב)** [קדושין יח: וש"נ]. **ג)** סנהדרין פט. זמחיס לו:, **ד)** זמחיס לז:. **ה)** סוכה ו: מלה כו.. **ו)** [גיר לח. מט: נג:] [תוליק עב.]. **ז)** בבחיס ימיס.. **ח)** סוכה ה.. **ט)** עי' שבת סוף לא: ובברש"י שם. שבת סוף קכט. ובברש"י ד"ה ומוקר. **י)** [סס לב:]. **כ)** [ועי' תוספות זמחיס לו: ד"ה מגיין]. **ל)** [ועי' תוספות יומא פפ. ד"ה כלן]. **מ)** שבת פ"ח ה"א.

תורה אור השלם

א) וְאִם נְקֵבָה תֵּלֵד וְטִמְּאָה שְׁבֻעַיִם כְּנִדָּתָהּ וְשִׁשִּׁים יוֹם וְשִׁשֶּׁת יָמִים תֵּשֵׁב עַל דְּמֵי טָהָרָהּ: [ויקרא יב. ה]

ב) וְעָשִׂיתָ עֹלֹתֶיךָ הַבָּשָׂר וְהַדָּם עַל מִזְבַּח יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְדַם זְבָחֶיךָ יִשָּׁפֵךְ עַל מִזְבַּח יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְהַבָּשָׂר תֹּאכֵל: [דברים יב. כז]

ג) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הַחַטָּאת בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל קַרְנֹת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת דָּמוֹ יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד מִזְבַּח הָעֹלָה: [ויקרא ד. כה]

ד) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּמָהּ בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל קַרְנֹת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת כָּל דָּמָהּ יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ: [ויקרא ד. ל]

ה) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הַחַטָּאת בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל קַרְנֹת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת כָּל דָּמָהּ יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ: [ויקרא ד. לד]

ו) בַּסֻּכֹּת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים כָּל הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסֻּכֹּת: לְמַעַן יֵדְעוּ דֹרֹתֵיכֶם כִּי בַסֻּכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: [ויקרא כג. מב-מג]

ז) וְעֹל כָּל נֶפֶשׁ מֵת לֹא יָבֹא לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא יִטַּמָּא: [ויקרא כא. יא]

ח) רֵאשִׁית בִּכּוּרֵי אַדְמָתְךָ תָּבִיא בֵּית יְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ: [שמות כג. יט]

הגהות וציונים

א) [צ"ל יוסף] (גליון): **ב)** צ"ל **תלמודיו**, (כ"ה בכת"י, בדפו"י תלמיד"). **ג)** מהרש"א מ"ז (גליון): **ד)** בכת"י נוסף **יש אם למקרא**, וכ"ה בסוכה: **ה)** בקצת כת"י **הבאה**, וכ"ה בחולין, וע' רש"ש: **ו)** נראה שיש להוסיף **יום**: **ז)** צ"ל **בחטאות** של מזבח החיצון **כתיבי** (באה"מ). **ח)** [בכל החומשים ותיקונים גם במסורה קרנת חסר כתיב] (גליון) ועי"ש שבת נה ע"ב תוד"ה מעבירים ובגליון הש"ס שם: **ט)** **לכתוב** (מהרש"ל, בדפו"י לכתר): **י)** עיין ר"מ (גליון): **כ)** **פי' של תורים** היו מביאין **אצל המזבח** ומפרש בגמרא כצ"ל. ר"מ (גליון) וכת' רש"ש דהגהה זו משובשת: **ל)** דפו"י **בשני**: **מ)** **לא דריש תרווייהו כר"ש** כמו גבי כר' כצ"ל. רש"ל (גליון): **נ)** צ"ל על **שבע ימי** (באה"מ): **ס)** צ"ל של **קרבנות** (דפו"י): **ע)** דם הנבילה **אינו מכשיר הא למאות** טמא **וכן תנינן** דם השרץ כו' כצ"ל. רש"ל (גליון) ע"ש:

מסכת נגעים
פרק י"א משנה ה'

הָעוֹמֵד בְּרֹאשׁוֹן, יְכַבֵּס וְיִסְגִּיר. הָעוֹמֵד בַּשֵּׁנִי, יִשָּׁרֵף. הַפּוֹשֶׁה בָּזֶה וּבָזֶה, יִשָּׁרֵף. הִכְהָה בַתְּחִלָּה, רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר, יְכַבֵּס וְיִסְגִּיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֵינוֹ זָקוּק לוֹ.

עין משפט נר מצוה

כד א ב מיי' פ"ב מהלכות סנהדרין הלכה ה: **כה** ג מיי' פ"ד מהלכות סוכה הלכה ב סמג עשין מג טוש"ע ח"מ סימן תכ"ו סעיף ב: **כו** ד מיי' פ"ד מהלכות טומאת מת הלכה ה:

רבינו חננאל

ורבנן ירשיען כתיב. חסר ו' כלומר אחד הוא. ר' **סבר יש אם למקרא.** ואע"פ שנכתב ירשיען ירשיעון קרינן לא חיישין לכתיבה אלא לקריאה דיש אם למקרא. **וכן ר' יהודה בן דוסע.** היה דורש שבועיים אע"פ שכתב שבעים, אמר שבועיים קרינן ויש אם למקרא. **וכן בית שמאי.** לענין הזאות אע"ג דכתיב קורנת חסר כיון דקרינן קרנות הרי כאן שנים דיש אם למקרא, **וכן ר' שמעון.** דריש בענין דפני סוכה יש אם למקרא, ר' שמעון סברי יש אם למקרא בסוכות בסוכות דקרינן הרי כאן שש דל חד קרא לגופיה פשו להו ארבעה אתאי הלכתא וגרעתה לרביעית אוקימתא אטפח. **וכן רבי עקיבא.** ואע"ג דכתיב ועל כל נפשות מת לא יבא כיון דקרינן נפשות אפילו רביעית

ליקוטי רש"י

[ההתחלה בדף ג:]

והמתים ימיתון לא נאמרו אלא שנתה עליה הכתוב לענכ לתרבא נאמרו לאמות ואמות נאמרו מתנות ומתים נאנו מהן לענכ. **וב"ה.** בבני יש אם למסורת הלכך הרי [זן] ד' ג' מהן לאמות נאמרו שמלה לכתמילה ליתן לף עליהן והאמת מעכבת כדמפרש ואזל. **ואיבא בו"הו למצוה.** ואין כאן [אפילו] אחת לענכ שהרי לא שנה כאחת מהן. **בכדי.** בלא מתן דמיס **שתים בהלכתן.** בחולין לו:]. כאחד כל הסוכה וכרמתה אחד לתרכה ואחד לרחבה [סוכה ד:]. מזכחים ופסוחים כמין נאס לו לדומיס ומערבית. **בהלכתן.** כשיעור משך סוכה [שם ו:]. **ושלישית אפילו טפח.** דהכי תנמריה דתמנא דמשה מסיני דבשלישית קני ליה בטפח [סוכה ד:]. **יש אם למסורת.** כמה שכתב משה ומכר בספר תורה לשרבלה היא אלס לכתיבה ולא כמו שהוא נקרא [שם ו:]. כמה שכתבה משה כתב בל תיסה למשה אנו נריכין לדורשה ולא לפי המקרא [מכות ז:]. **ור"ש סבר יש אם למקרא.** הא דאמר בקהלדין נגי בסבת בקבת בסוכות לר"ש יש אם למקרא אתה ליכא לאיתר מקרא ומסורת דלפי איתיה לאלי ליתיה לאלי אם אלשה דפנות הכשרת לא תדרכ מקרא ואם תפסולו לא תדרכ מסורת [קידושין יח: ע"ש, ובתוס' כאן]. **בסבת בסבת בסוכות.** בסבת מעטו ישבו בסבת כי בסבות הושבתי אד מלא ותכיר חסרין. **בסבת.** משמע אחד. **לגופיה.** לאין דוכתין תמיהיה פסוק הנאמר לאמון לאיתו לדרשה אלא לשמעתי אחת. **הלכתא.** הא דאמרינן לעיל [שיעורין חציצין ותחיצין] אלכה למשה מסיני לסבי נמי אתמר ליה הלכתא למחיאות לאיגרגיה לשלישית

מסורת אור השלם

ט) אֲשֶׁר אִם לַמִּקְרָא. בְּתַי קְרָיֶה חֹלְיָן, דְּהִיא עִיקָּר: הָא דַאֲמָרָן. 'יַרְשִׁיעוּן' קְרִינָן: אֶקְרָא אֲנִי. יְכוֹלְנִי לְקָרוֹת 'וְטָמְאָה שְׁבָעִים שְׁבָעִים יָמִים' 'שְׁבוּעַיִים' מֶלֶא: **טְמֵא בְּזָכָר.** שִׁבְעַת יָמִים: וְטָהֵר. שִׁשִּׁים יוֹם וְשֶׁשֶׁת יָמִים: **בְּכֵלִים.** וְטוּמְאָה דִּיוֹלֶדֶת זָכָר שִׁבְעָה, הֵלְכָךְ דִּנְקֵבָה שְׁבוּעַיִים: **כָּל הַנִּיתָּנִין.** עוֹלָה וּשְׁלָמִים וְאָשָׁם, הַטְּעוּנִין שְׁתֵּי מַתָּנוֹת שֶׁהֵן רַחֲבָע, שֶׁנֶּתֶנֶת בְּמִתָּנָה אַחַת: **כִּיפֵּר.** דִּכְתִיב 'וְדַם זְבָחֶיךָ יִשָּׁפֵךְ', שְׁפִיכָה אַחַת בַּמִּזְבֵּחַ מֵשֶׁם 'קְרָנוֹת' 'קַרְנוֹת' 'קְרָנוֹת': **בַּתַּנָּאִים.** אֶת ר' יְהוּדָה בֶּן רוֹעֵץ, אֶקְרָא אֲנִי [א] 'שִׁבְעִים', יָכוֹל תְּהֵא יוֹלֶדֶת נְקֵבָה טְמֵאָה שִׁבְעִים. אָמַר לָהֶן, טִימֵא וְטִיהֵר בְּזָכָר, וְטִימֵא וְטִיהֵר בִּנְקֵבָה, מַה כְּשֶׁטִּיהֵר בְּזָכָר בִּנְקֵבָה כִּפְלַיִם, אַף כְּשֶׁטִּימֵא בְּזָכָר בִּנְקֵבָה כִּפְלַיִם. לְאַחַר שֶׁיָּצְאוּ, יָצָא וּמְחַזִּיר אַחֲרֵיהֶם, אָמַר לָהֶן, אִי אַתֶּם זְקוּקִים לְכָךְ, 'שְׁבוּעַיִים' קָרִינָן, וְיֵשׁ אִם לַמִּקְרָא. בֵּית שַׁמַּאי, דַּתְנָיָא, [ב]בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, [ג]כָּל הַנִּיתָּנִין עַל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן שֶׁנִּתָּנוּן בְּמַתָּנָה אַחַת כִּיפֵּר, (שֶׁנֶּאֱמַר [ד]'וְדַם זְבָחֶיךָ יִשָּׁפֵךְ'[ה]), וּבְחַטָּאת שְׁתֵּי מַתָּנוֹת; וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, [ו]אַף בְּחַטָּאת שֶׁנִּתָּנוּן בְּמַתָּנָה אַחַת כִּיפֵּר; [ז]וְאָמַר רַב הוּנָא, מַאי טַעְמָא דְּבֵית שַׁמַּאי, [ח]'קְרָנוֹת' [ט] 'קְרָנוֹת' [ט] 'קְרָנוֹת' הָרֵי כָּאן שֵׁשׁ, אַרְבַּע לְמִצְוָה וּשְׁתַּיִם לְעִכּוּב, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, 'קְרָנוֹת' 'קַרְנַת' 'קַרְנַת' הָרֵי כָּאן אַרְבַּע, שָׁלֹשׁ לְמִצְוָה וְאַחַת לְעִכּוּב. וְאֵיבָא כּוּלְּהוּ לְמִצְוָה. כַּפָּרָה בִּכְדֵי לָא אַשְׁכְּחַן. רַבִּי שִׁמְעוֹן, [י]דְּתַנְיָא, [יא]שְׁתַּיִם כְּהִלְכָתָן וּשְׁלִישִׁית אֲפִילּוּ טֶפַח, ר' שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, שָׁלֹשׁ כְּהִלְכָתָן וּרְבִיעִית אֲפִילּוּ טֶפַח; בְּמַאי קָמַיפַּלְגִי, רַבָּנַן סָבְרֵי יֵשׁ אִם לַמָּסוֹרֶת, וְר' שִׁמְעוֹן סָבַר יֵשׁ אִם לַמִّקְרָא; רַבָּנַן סָבְרֵי יֵשׁ אִם לַמָּסוֹרֶת, [יב]'בַּסֻּכָּת' 'בַּסֻּכָּת' 'בַּסּוּכוֹת' הָרֵי כָּאן אַרְבַּע, דַּל בְּחֵלֶב אִמּוֹ. [יג]בְּחֵלֶב אִמּוֹ' יָכוֹל חַד קְרָא לְגוּפֵיהּ, פָּשֵׁט לְהוּ תְּלָת, אֲתַאי הִלְכְתָא גְּרַעְתָּא לִשְׁלִישִׁית וְאוֹקִימְתָּא אַטַּפַּח; וְר' שִׁמְעוֹן סָבַר [יד]'בַּסּוּכוֹת' 'בַּסּוּכוֹת' 'בַּסּוּכוֹת' הָרֵי כָּאן שֵׁשׁ, דַּל חַד קְרָא לְגוּפֵיהּ, פָּשֵׁט לְהוּ אַרְבַּע, אֲתַאי הִלְכְתָא גְּרַעְתָּא לִרְבִיעִית וְאוֹקְמִיהּ אַטַּפַּח. רַבִּי עֲקִיבָא, דְּתַנְיָא, [טו]ר' עֲקִיבָא אוֹמֵר, מְנַיִן לִרְבִיעִית דָּם שֶׁיָּצְאָה[טז] מִשְּׁנֵי מֵתִים שֶׁמִּטַּמֵּא בְּאֹהֶל, שֶׁנֶּאֱמַר [יז]'עַל כָּל נַפְשׁוֹת מֵת לֹא יָבֹא', שְׁתֵּי נַפְשׁוֹת וְשִׁעוּר אֶחָד; וְרַבָּנַן, [יח]'נַפְשֹׁת' כְּתִיב. מַתְקִיף לַהּ רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב, מִי אִיכָּא דְּלֵית לֵיהּ יֵשׁ אִם לַמִּקְרָא, וְהָתַנְיָא, [יט]'בַּחֵלֶב אִמּוֹ' יָכוֹל בְּחֵלֶב, אֲמָרַתְּ

כָּךְ יֵשׁ לְהוֹסִיף בְּנִקְבָה עַל יְמֵי שֶׁבַע[כ] טוּמְאָה דְּזָכָר: **מַה** כְּשֶׁטִּיהֵר בְּזָכָר. הַיְנוּ מִנַּי לְמֵימַר, מַה בְּזָכָר יְמֵי טָהֳרָה מְרוּבִּים עַל יְמֵי טוּמְאָה, אַף בִּנְקֵבָה יְמֵי טָהֳרָה מְרוּבִּים עַל יְמֵי טוּמְאָה: **כָּל** הַנִּיתָּנִין עַל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן שֶׁנִּתָּנוּן בְּמַתָּנָה אַחַת כִּיפֵּר: פְּנִינָה בֵּית שַׁמַּאי (דף ו:) מְנָיָא, לְגַיְיסָא דְּמִלְּתָא לוֹמַר 'וְדַם זְבָחֶיךָ יִשָּׁפֵךְ'. וְקָלָאָה, דְּהַהּ דְּקָשָׁא אָתְיָא דְּבֵית שַׁמַּאי, דְּלָבֵ"ה לָא צְרִיךְ קְרָא, דְּלָא עֲדִיפִי מִתְּמָנָא. וְכָן מַשְׁמַע דְּהָכָא דְּלָהֶנֶךְ תַּנָּאֵי דְּמִמַּקְרֵי אִיתֵי 'דַּם זְבָחֶיךָ יִשָּׁפֵךְ' לְדָרְשָׁא אַחֲרִינָא, כָּל הַנִּיתָּנִין עַל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן שֶׁנִּתָּנוּ כּוּלְּהוּ בְּמַתָּנָה אַחַת כִּיפֵּר כִּיפֵּר מְנָיָא לְהוּ, וּמִשְּׁנֵי סְבָרֵי לְהוּ כְּבֵית הִלֵּל דְּמָמְרֵי אַף חַטָּאת שֶׁנִּתְּנָה בְּמַתָּנָה אַחַת כִּיפֵּר, וְיָלְפֵי כּוּלְּהוּ מֵחַטָּאת. **וְתָמֵהּ**, לְמ"ל קְרָא, דְּמַהֵי תִּיתֵי דְּמִעִבְּרֵי, הָא אַחֲלִיפוּ לְבֵ"ש לָא יָלְפֵי מֵחַטָּאת, דְּאִיכָּא לְמֵימַר שֶׁכֵּן חַטָּאת וְאַרְבַּע קָרְבָּנוֹת. וְעוֹד, דְּמִשְּׁמַע הָכָא דְּאַחֲלִיפוּ לְבֵ"ה הָוֵה אָמְרִינָא דְּמִעִבְּרֵי אִי לָאו דְּיָלְפֵי מֵחַטָּאת. **וְקָלָאָה לָעָרַשׁ** דְּהַיְינוּ טַעְמָא, מִשּׁוּם דְּמַתְּנוֹת שֶׁל קָרְבָּנוֹת[כא] נִקְרָא לָן בְּפֶרֶק אֵיזֶהוּ מְקוֹמָן (שם דף נג:) מִדְּכְתִיב 'סְבִיב', וְהָנֵי תְּלָתָא כּוּלְּהוּ כְּמַתָּנָה אַחַת. מ"ר, מִשּׁוּם דְּכְתִיב 'סָבִיב' טוּדָא, וְשָׁנֶה הַכָּתוּב לְעִנְבָּר, לְהָכִי אִיטְרִיךְ קְרָא בֵּין לְבֵ"ש בֵּין לְבֵית הִלֵּל: **וּשְׁתַּיִם** לְעִנְבָּר. וְמ"ת, הָוֵה לֵיהּ לְמֵימַר שֶׁלֹּשׁ לְעִנְבָּר, דְּכִי לָא כְּתִיב נָמֵי אֶלָּא אַרְבַּע הָוֵי לְעִנְבָּר, דְּכַפָּרָה בִּכְדֵי לָא מַשְׁכְּחַן, וְלָא הָוֵי אֶלָּא אַרְבַּע לְמִצְוָה, דְּלָא מַשְׁכְּחַן לְמִצְוָה אַרְבַּע אֶלָּא בְּמַתָּנוֹת אַרְבַּע, וְהָא אִיכָּא אַרְבַּע לְמִצְוָה בְּמַתָּנוֹת אַרְבַּע, אֶלָּא מִשּׁוּם דְּמִשְּׁמַע לָן דְּא

ד: דִּיני מַמּוֹנוֹת בִּשְׁלֹשָׁה פְּרָקִים רִאשׁוֹן סַנְהֶדְרִין

דָּנִין חַטָּאת וְאַרְבַּע קְרָנוֹת. תִּימַהּ, הָא אֲפִילּוּ פְּנִים מִפְּנִים לָא גָּמְרִינַן בְּפֶרֶק בֵּית שַׁמַּאי (זְבָחִים דף נט:), דְּבָעֵי קְרָא לְפַר כֹּהֵן מָשִׁיחַ, וְלָפַר הֶעְלֵם דָּבָר שֶׁל גְּזִיבוּר, וְלִשְׁעִירֵי ע״ז, אַף עַל גַּב דְּכוּלְּהוּ חַטָּאוֹת נִינְהוּ, וְכ״ש דְּלָא אָתוּ מִיּוֹנוֹת מִפְּנִימִיּוֹת. **וְאֶמְּנָם**, כֵּיוָן דְּאַסְּקֵהּ לָא מִתְּלַקְּנִין אֲפִילּוּ מִיּוֹנוֹת מִפְּנִימִיּוֹת: **לְטַטֶּפֶת** ״לְטוֹטָפֶת״ ״לְטוֹטָפוֹת״. תִּימַהּ, דְּלָא כְּתִיב בְּכוּלְּהוּ. **וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים**, מִשּׁוּם דִּכְתִיב ״וּלְטוֹטָפֹת״, וְגוֹרְעִין וָי״ו דְּמֵרֵישׁ סַתִּיבָה, וּמוֹסִיפִין בְּסוֹף סַתִּיבָה, וְדוֹלְשִׁין, כְּדְאַסְּקֵהּ בְּפֶרֶק שֵׁנִי דְזְבָחִים (דף כה.). ״וְלָקַח מִדַּם הַפָּר״, דַּם מֵהַפָּר יִקַּבְּלוּ. וּבְרֵישׁ יֵשׁ נוֹתְלִין (כ״ב קמ״ז): דְּרָשִׁינַן ״וְנִתַּסְּתָּה״ אֶת נַחֲלָתוֹ לְשָׁמָרוֹ, נַחֲלַת שְׁמָרוֹ לוֹ. **וְקָשֶׁה**, דִּבְפֶרֶק הַזָּרֹק (כ״מ ד:) אָמַר, גַּבֵּי הֶקְדֵּשׁ כְּתִיב ״וְיַסַּף חֲמִישִׁיתוֹ״, אע״ג דְּכִי אָקְנֵיתָ לְוֵי״ו דִּ״וְיַסַּף״ וְשָׁדֵית לֵיהּ מַ״חֲמִישִׁיתוֹ״, סוֹף סוֹף הָוֵי לֵיהּ ״חֲמִישִׁיתוֹ״; וְלָא נִימְא לְשָׁדֵיהּ בֵּין יו״ד לְוֵי״ו דְּהָוֶה ״חֲמִישִׁיתוֹ״, מַשְׁמַע דִּבְמֻעַט אֵין מוֹסִיפִין. **וּמִיהוּ**, מַאֲסְקֵהּ בְּפֶרֶק מוּמִין אָמַר (בְּכוֹרוֹת דף מד:): גַּבֵּי ״מְרוֹס אָשָׁךְ״, דְּתָנֵן ״רַבִּי מֵינָע בֶּן מַנְטִיגְנוֹס אוֹמֵר, שֶׁמְּרָאָיו חִוְּרוֹכִין״, וּמִפְּרַשׁ בַּגְּמָרָא דְּגוֹרְעִין חִי״ת מִ״מְרוֹס״ וְשָׁדֵינַן מַ״אָשָׁךְ״, וְאָלֵ״ף דְּ״אָשָׁךְ״ שָׁדֵינַן מַ״מְרוֹס״, וּקְרֵי בֵּיהּ ״מְרָאוֹ חִוָּרִין״. **וּבַירוּשַׁלְמִי**[א] אִיכָּא פְּלוּגְתָּא, דְּרַבִּי מַאִי בְּשֵׁם ר׳ יוֹחָנָן אָמַר גּוֹרְעִין לְדְרוֹשׁ מִתְּחִלַּת הַפָּרָשָׁה לְסוֹפָהּ, פֵּירוּשׁ, מִתְּחִלַּת סַתִּיבָה לְסוֹפָהּ, וְר׳ יוֹחָנָן[ב] בְּשֵׁם ר׳ יִרְמְיָה אָמַר אַסְּקוּהוּ בְּחֶלְמָא תֵּיבָה. **וְר״מ מְפָרֵשׁ**, דְּוִי״ו דִּ״וּלְטוֹטָפֹת״ דָּרֵישׁ וְה״ג, ״לְטֹטָפֹת״ ״לְטוֹטָפֹת״ ״וּלְטוֹטָפֹת״ הֲרֵי כָּאן מַרְבַּע. וְאע״ג (ד) דְּר״ש לָא דָּרֵישׁ וָי״ו, [ג]וָי״ו לָמֶ״ד דָּרֵישׁ, כִּדְאָמְרִינַן בְּהֶעְלֵם (יְבָמוֹת דף ענ:): גַּבֵּי ״וְהַכּוֹתֹר״[ד]:

טַט בְּכַתְּפֵי שְׁתַּיִם. פֵּירוּשׁ, בְּתֵיבָה חַתַּת רֶמֶז הַכָּתוּב מַרְבָּעָה בְּתִיב בֵּין שְׁתֵּי הַלְּשׁוֹנוֹת בְּתִפֵּי וְאַפְּרִיקִי וּמִכְּיוָן דְּאַסְקִינַן לֵיהּ בְּחַד תֵּיבָה לֵית לָן לְרַבּוּיֵי טְפִי. אע״נ, הָא דְּלָא דָּרְשִׁינַן בְּתִיב טוּבָא, מִשּׁוּם דְּלֹא מָצִינוּ בַּתּוֹרָה כְּתוּבִים אֶלָּא בְּמַרְבַּע פָּרָשִׁיוֹת. **וְי״מ**, דְּלְרַבִּי עֲקִיבָא דַּל חַד לְגוּפֵיהּ, וּמִשֵּׁנִי ״טוֹטָפוֹת״ דָּרֵישׁ מַרְבָּעָה בְּתִיב לְכָל לָשׁוֹן, שְׁנֵי ״טוֹט״ וּשְׁנֵי ״פֹּת״[ה]:

כְּדֶרֶךְ שֶׁבָּא לְרָאוֹת. פֵּירֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס, כְּדֶרֶךְ שֶׁבָּא לְרָאוֹתְךָ כֵּן חַטָּאת[ד] בָּא לְרָאוֹת לוֹ, מַה הוּא רוֹאֶה אוֹתְךָ שֶׁלֹּא הָיָה רוֹאֶה אוֹתוֹ בִּשְׁתֵּי עֵינֶיךָ. וּלְפִי זֶה קָשֶׁה ״יִרְאֶה״ מַקְדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְקָאֵי ״יֵרָאֶה״ מִ״זְכוּרְךָ״. וְאִין הַלָּשׁוֹן מַשְׁמַע כֵּן, אֶלָּא תִּרְוַיְיהוּ מַשְׁמַע דְּמִ״זְכוּרְךָ״ וְ״יֵרָאֶה״ מִ״זְכוּרְךָ״. **לָכֵן מְפָרְשִׁים רַבֵּינוּ פְּסַח** מִיפְּכָא, כְּדֶרֶךְ שֶׁזְּכוּרְךָ בָּא לְרָאוֹת אֶת פְּנֵי הַשְּׁכִינָה, שֶׁהַקַּדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רוֹאֶהוּ בִּשְׁתֵּי עֵינָיו, כָּךְ זְכוּרְךָ רוֹאֶהוּ בִּשְׁתֵּי עֵינָיו שָׁלוּ. וְיֵשׁ הַשְּׁתָּא לָשׁוֹן ״בָּא״, דְּשְׁכִינָה תָּמִיד בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ: **דֶּרֶךְ** בִּישׁוּל אָסְרָה תּוֹרָה. וּבְחֻלִּין מִינוּ בִּישׁוּל אֶלָּא טִיגּוּן, כִּדְפִרֵישׁ בַּקּוּנְטְרֵס. וְהַאי דִּקְרֵי לְגַלִּי קַדֵּר בְּפֶרֶק כָּל שָׁעָה (פְּסָחִים דף מא. וְשָׁם); שֶׁהַנִּי הָיָה דְּכְתִיב ״וּבִשַּׁל מְבוּשָׁל״ מ״מ. **וי״מ**, ״דֶּרֶךְ בִּישׁוּל אָסְרָה תּוֹרָה״, [ה]דְּכָלָּא בִּישׁוּל שָׁרֵי, וְע״י בִּישׁוּל אָסוּר, לְאַפּוּקֵי חֻלִּין דְּאֶלָּא הָיָה בִּישׁוּל וְקָשֶׁה לְפִירוּשׁ זֶה, דְּחֻלִּין וּמַתָּה אִסְרִינַן בְּחֻלִּין בְּפֶרֶק כָּל הַבָּשָׂר (חוּלִּין דף קיג: וְדַף קנח.) לְמ״ד אִיסּוּר חָל עַל אִיסּוּר, וְקָאֲמַר הָכָא ״חֻלִּין״ וּמַתָּה לָא צְרִיכִי קְרָא:

וְאִם שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים יח) ״עִינֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מְרַחֲשִׁים״, אַף אַתָּה רוֹאֶה אוֹתוֹ בִּשְׁתֵּי עֵינֶיךָ. אֲלָמָא אע״ג דְּכִי הָדְדֵי נִינְהוּ דְּרָשִׁינַן מְסוֹרֶת, וְגַבֵּי ״אֲנֹכִי״ אָמוֹר מִאן לֵימָא דְּלָא לִידְרֹשׁ ״אֲנֹכִי״ אָמוֹר בָּתַר מְסוֹרֶת: דֶּרֶךְ בִּישׁוּל. חֻלִּין כְּמִיס וְאִיכָּא בִּישׁוּל, אֲבָל חֻלִּין אִינוּ בִּישׁוּל אֶלָּא טִיגּוּן:

אָמַרְתָּ יֵשׁ אִם לַמִּקְרָא. אֶלָּא דְּכוּלֵּי עָלְמָא יֵשׁ אִם לַמִּקְרָא, וְרַבִּי וְרַבָּנָן בְּהָא קָמִיפְּלְגִי, רַבִּי סָבַר [א]״רִשְׁיעוּן אֱלֹהִים״ אַחֲרִינִי, וְרַבָּנָן סָבְרִי ״רִשְׁיעוּן״ דְּהַאי[ב] (ו) וְהַאי. וְר׳ יְהוּדָה בֶּן רוֹעֵץ, לָא פְּלִיגִי רַבָּנָן עֲלֵיהּ. בֵּית הִלֵּל, [ג]דְּתַנְיָא, [ד]״וְכִפֶּר״ [ה]״וְכִפֶּר״ מִפְּנֵי הַדִּין. וַהֲלֹא דִּין הוּא, נֶאֱמַר דָּמִים לְמַטָּה וְנֶאֱמַר דָּמִים לְמַעְלָה, מַה דָּמִים הָאֲמוּרִים לְמַטָּה שֶׁנִּתְּנוּ בְּמִתְּנָה אַחַת כִּיפֵּר, אַף דָּמִים הָאֲמוּרִים לְמַעְלָה שֶׁנִּתְּנוּ בְּמִתְּנָה אַחַת כִּיפֵּר; אוֹ כְּלָךְ לְדֶרֶךְ זוֹ, נֶאֱמַר דָּמִים בַּחוּץ וְנֶאֱמַר דָּמִים בִּפְנִים, מַה דָּמִים הָאֲמוּרִים בִּפְנִים [ג]חִיסֵּר אַחַת מִמַּתָּנוֹת לֹא עָשָׂה וְלֹא כִּלּוּם, אַף דָּמִים הָאֲמוּרִים בַּחוּץ חִיסֵּר אַחַת מִמַּתָּנוֹת לֹא עָשָׂה כְּלוּם; נִרְאֶה לִמִי דּוֹמֶה, דָּנִין חוּץ מִחוּץ, וְאֵין דָּנִין חוּץ מִפְּנִים; אוֹ כְּלָךְ לְדֶרֶךְ זוֹ, דָּנִין חַטָּאת וְאַרְבַּע קְרָנוֹת מֵחַטָּאת וְאַרְבַּע קְרָנוֹת, וְאַל יוֹכִיחַ זֶה שֶׁאֵין חַטָּאת וְאַרְבַּע קְרָנוֹת, תַּלְמוּד לוֹמַר ״וְכִפֶּר״ ״וְכִפֶּר״ ״וְכִפֶּר״ מִפְּנֵי הַדִּין; כִּיפֵּר אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָתַן אֶלָּא שְׁתַּיִם, כִּיפֵּר אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָתַן אֶלָּא אַחַת. וְר׳ שִׁמְעוֹן וְרַבָּנָן בְּהָא פְּלִיגִי, ר׳ שִׁמְעוֹן סָבַר סְכָכָא לָא בָּעֵי קְרָא, וְרַבָּנָן סָבְרִי סְכָכָא בָּעֵי קְרָא. וְר׳ עֲקִיבָא וְרַבָּנָן בְּהָא פְּלִיגִי, ר׳ עֲקִיבָא סָבַר [ד]״נַפְשׁוֹת״ תַּרְתֵּי מַשְׁמַע, וְרַבָּנָן סָבְרִי נַפְשׁוֹת דְּעָלְמָא מַשְׁמַע. וּדְכוּלֵּי עָלְמָא יֵשׁ אִם לַמִּקְרָא, [ג]וְהָתַנְיָא, [ו]״לְטֹטָפֹת״ [ז]״לְטוֹטָפוֹת״ [ח]״לְטוֹטָפוֹת״ [א]הֲרֵי כָּאן אַרְבַּע, דִּבְרֵי ר׳ יִשְׁמָעֵאל; ר׳ עֲקִיבָא אוֹמֵר אֵינוֹ צָרִיךְ, טַט בִּכְתְּפֵי שְׁתַּיִם, פַּת בְּאַפְּרִיקִי שְׁתַּיִם. אֶלָּא לְעוֹלָם פְּלִיגִי, וְהָנֵי מִילֵּי כִּי פְּלִיגִי, הֵיכָא דְּשֵׁנֵי קְרָא מִמְּסוֹרֶת, אֲבָל הַאי [ב]״חֵלֶב״ וַ״חֵלֶב״ דִּכְי הָדְדֵי נִינְהוּ, יֵשׁ אִם לַמִּקְרָא. וַהֲרֵי [ג]״יִרְאֶה״ ״יֵרָאֶה״ דִּכְי הָדְדֵי נִינְהוּ, וּפְלִיגִי; [ד]דְּתַנְיָא, יוֹחָנָן בֶּן דַּהֲבַאי אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה בֶּן תֵּימָא, [ב]הַסּוּמָא בְּאַחַת מֵעֵינָיו פָּטוּר מִן הָרְאִיָּה, שֶׁנֶּאֱמַר [ד]״יִרְאֶה״ ״יֵרָאֶה״, כְּדֶרֶךְ שֶׁבָּא לִרְאוֹת כָּךְ בָּא לִירָאוֹת, מַה לִּרְאוֹת בִּשְׁתֵּי עֵינָיו אַף לִירָאוֹת בִּשְׁתֵּי עֵינָיו. אֶלָּא אָמַר רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא, אָמַר קְרָא [ה]״לֹא תִבַשֵּׁל גְּדִי״, [ו]״דֶּרֶךְ בִּישׁוּל אָסְרָה תּוֹרָה. תָּנוּ רַבָּנָן, דִּינֵי מָמוֹנוֹת בִּשְׁלֹשָׁה, וְאִם סְכָכָא לָא בָּעֵי קְרָא, דְּמִקְרָא דְּמַדְלִינַן לְגוּפֵיהּ נָמֵי, דְּכִי בָּעֵי לָא מִיקַּרְיָא סוּפָהּ: נַפְשׁוֹת דְּעָלְמָא. וּלְעוֹלָם הָדָא מַשְׁמַע, אֶלָּא כְּלִי קָמָר, עַל חַטַּת מִכָּל נַפְשׁוֹת מֵת שֶׁבְּעוֹלָם לֹא יָבֹא: בְּפִרְשַׁת מֵת שֶׁבְּעוֹלָם לֹא יָבֹא: וּבְכְפָרַת מֵת כִּי יִדְּפֵךְ כְּתִיב ״לְטוֹטָפֹת״[ד] חָסֵר וָי״ו, אֲבָל בְּפִרְשַׁת וְהָיָה אִם שְׁמוֹעַ כְּתִיב ״לְטוֹטָפוֹת״[ה] מְלֵא: הֲרֵי כָּאן אַרְבַּע. בְּתִיב לְתִפִּילִין שֶׁל רֹאשׁ, אֲבָל שֶׁל יָד אֵינָהּ אֶלָּא חַטַּת: בַּתְּפִי. שֵׁם מְקוֹס, כְּשֶׁרוֹאִים לוֹמַר ״שְׁתַּיִם״ אוֹמֵר[ו] ״טַט״; וַאֲפִרִיקִי נָמֵי מְקוֹס, וְקוֹרִין לְ״שְׁתַּיִם״ ״פַּת״: דְּשֵׁנֵי קְרָא מִמְּסוֹרֶת. שֶׁאוֹמְרִים הַקַּרְיָאָה יְתֵרוֹת עַל הַמְּסוֹרֶת, כְּמוֹ ״לְטוֹטָפוֹת״ ״בַּסּוּכּוֹת״ ״קְרָנוֹת״, דְּאִיכָּא לְמֵימַר מִדְּשֵׁנֵי וַדַּאי תִּרְוַיְיהוּ דְּרָשִׁינַן: אֲבָל ״חֵלֶב״ וַ״חֵלֶב״ דִּכְי הָדְדֵי נִינְהוּ, כּוּלֵּי עָלְמָא מוֹדֵי דְּיֵשׁ אִם לַמִּקְרָא: ״יִרְאֶה״ כָּל זְכוּרְךָ כְּתִיב, וְקָרֵינָא ״יֵרָאֶה״, (ג) תִּרְוַיְיהוּ דְּרָשִׁינַן, ״יִרְאֶה״ כָּל זְכוּרְךָ שֶׁיִּרְאוּ פְּנֵי הַשְּׁכִינָה, ״יֵרָאֶה״ מִשֶּׁמַע שֶׁיִּרְאוּ בָּא לִרְאוֹתָן, הַקַּדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁהַקַּדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בָּא לִרְאוֹתָן כָּךְ בָּא לִירָאוֹת לוֹ, מַה הוּא רוֹאֶה אוֹתְךָ בְּשֶׁהוּא שָׁלֵם, אַף אַתָּה רוֹאֶה אוֹתוֹ בְּשֶׁהוּא שָׁלֵם, וְאִם אָמַרְתָּ יֵשׁ אִם לַמִּקְרָא, אֲפִילּוּ מִאן דְּפְלִיג, דְּמִי פְּלִיגִי, בְּשֶׁר בְּחֶלֶב מְנָא לָן דְּסָמוּר: יַרְשִׁיעוּן אֱלֹהִים אַחֲרִינִי. לְצַד מִ״אֱלֹהִים״ הָסָמוּר לְמַעְלָה בְּעֵינָא תַּרְתֵּי, וּלְמַעְלָה דּוּמְיָא דִּלְמַטָּה, הַרֵי לְמַטָּה: דְּהַאיְךָ וְהַאי. ״רִשְׁיעוּן אֱלֹהִים״ הָסָמוּר לְמַעְלָה, וְ״אֱלֹהִים״ הָסָמוּר לְמַטָּה, וּלְעוֹלָם [ד]לְשׁוֹן רַבִּים מְשַׁמֵּעַ: ״וְכִפֶּר״ ״וְכִפֶּר״ ״וְכִפֶּר״. בְּשָׁעִיר שֶׁל, וּבְשָׁעִירָה דְּיָחִיד, וּבְכִבְשָׂה דְּיָחִיד כְּתִיב (וַיִּקְרָא ד), וּמִשֶּׁמַע דְּסָגֵי בְּכִבְשָׂה אַחַת, כְּדִמְפָרֵשׁ: מִפְּנֵי הַדִּין. הוּעְרְכוּ לִיכָּתֵב כּוּלָּן, דְּאִי לָא הָווּ כְּתִיבִי הָווּ מַיְיתֵינָא מִדִּינָא דְּכוּלְּהוּ מַתָּנוֹת מֵעִבְּרֵי. שֶׁיָּכוֹל לָא גָּרְסִינַן: וַהֲלֹא דִּין הוּא. דְּלָא לִיעֲבְדוּ, לָמָה לִי לְרַבּוּיֵי דְּבְכַפָּרָה אַחַת סָגֵי: נֶאֱמְרוּ דָּמִים בַּפָּרָה לְמַטָּה. גַּבֵּי אַחַת שֶׁעוֹשֶׂה דְּשָׁמְעִינָא הַקּוֹל, דְּכְתִיב (וַיִּקְרָא ה) ״וְהִזָּה מִדַּם הַחַטָּאת עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ״: וְנֶאֱמְרוּ דָּמִים לְמַעְלָה. בְּחַטַּאת בְּהֵמָה: שֶׁנִּתְּנוּ בְּמִתָּנָה אַחַת כִּיפֵּר. דְּהָא לָא כְּתִיב (ג) ״קַרְנוֹת״. **לָשׁוֹן מַסֹּר**, ״וְלֶחְמְרוּ דָּמִים לְמַטָּה״, לְמַטָּה מִחוּט הַסִּיקְרָא, בְּעוֹלָה וּשְׁלָמִים וְאָשָׁם, ״וְלֶחְמְרוּ דָּמִים לְמַעְלָה״, לְמַעְלָה מִחוּט הַסִּיקְרָא, דְּהַיְינוּ חַטַּאת בְּהֵמָה דְּכְתִיבִי בָּהּ ״קַרְנוֹת״ (וַיִּקְרָא ד), ״מַה דָּמִים הָאֲמוּרִים לְמַטָּה שֶׁנִּתְּנוּ בְּמִתָּנָה אַחַת כִּיפֵּר״, דְּהָא לָא כְּתִיב אֶלָּא ״קַרְנוֹת״, דְּכְתִיב (דְּבָרִים יז) ״וְדַם זְבָחֶיךָ יִשָּׁפֵךְ״. **לָשׁוֹן מַסֹּר**, ״לְמַטָּה״ בְּקָרָאָה מִתְּחוּמָהּ דְּוַיִּקְרָא בְּאַמָּתוֹת כְּתִיבִי. לָשׁוֹן אֶמְצָעִי עִיקָּר: **בִּפְנִים**. חַטָּאוֹת הַפְּנִימִיּוֹת דְּפַר כֹּהֵן מָשִׁיחַ וְהֶעְלֵם דָּבָר, הַטְּעוּנִין שֶׁבַּע הַזָּיוֹת עַל הַפָּרוֹכֶת וְעַל מִזְבַּח הַזָּהָב, וּתְנַן בְּהוּ ״מִתָּנָה אַחַת מֵהֶן מְעַכֶּבֶת״, בְּשֶׁיֵּהוּ מְקוֹמָן (זְבָחִים מז.), וְנָקְטָא לָן מִקְּרָאֵי בְּהַקּוֹמֵץ רַבָּה (מְנָחוֹת דף כז.) ״וְעָשָׂה כַּאֲשֶׁר עָשָׂה״ מַה ת״ל, לְכָפּוֹל בְּהַזָּאוֹת, מִגַּלְמֵד שֶׁאִם חִיסֵּר אַחַת מִכָּל הַמַּתָּנוֹת לֹא עָשָׂה כְּלוּם: **דָּנִין חַטָּאת**. וְלֶחְמְרוּ בָּהּ ״קַרְנוֹת״, מַחַטָּאוֹת הַפְּנִימִיּוֹת שֶׁהֵן חַטָּאוֹת, וְלֶחְמְרוּ בָּהּ (וַיִּקְרָא ד) ״קַרְנוֹת מִזְבַּח קְטֹרֶת הַסַּמִּים״: **וְאַל יוֹכִיחַ זֶה**. דְּסָ״לְ שֶׁלֹּא חַטָּאת, וְלֹא יֶחְמְרוּ בָּהּ ״קַרְנוֹת״ אֶלָּא ״סָבִיב״. וּלְיֹשֶׁנָּא דְּחַטַּאת הָעוֹף נָמֵי, אִינוּ חַטָּאת וְאַרְבַּע קְרָנוֹת, כְּלוּמַר, אע״פ שֶׁלֹּא חַטָּאוֹת, לֹא נֶחְמְרוּ בוֹ ״קַרְנוֹת״. וְכוּלָּן שֶׁמְּעַתָּה, וּדְחַטַּאת הָעוֹף לָא סְלִקָא לוֹ[ג]: **וְרַבָּנָן**. כּוּלְּהוּ יֵשׁ אִם לַמִּקְרָא כְּבָרְיָא לָהוּ, וְכִי מְדַלְּיָא חַד ״בַּסּוּכּוֹת״ לְגוּפֵיהּ, פְּשוּ לְהוּ אַרְבַּע, אֲבָל רַבָּנָן סְבָרִי סְכָכָא בָּעֵי קְרָא, פְּשוּ לְהוּ שֶׁלֹּשׁ דְּפָסוּת, וּגְרִעָה הָלְכָתָא לִשְׁלִישִׁים; וְר״ש סָבַר לָא מִיקַּרְיָא סוּפָהּ: נַפְשׁוֹת דְּעָלְמָא. וּלְעוֹלָם הָדָא מַשְׁמַע, אֶלָּא כְּלִי קָמָר, עַל חַטַּת מִכָּל נַפְשׁוֹת מֵת שֶׁבְּעוֹלָם לֹא יָבֹא: בְּפִרְשַׁת מֵת שֶׁבְּעוֹלָם לֹא יָבֹא: וּבְכְפָרַת מֵת כִּי יִדְּפֵךְ כְּתִיב ״לְטוֹטָפֹת״[ד] חָסֵר וָי״ו, אֲבָל בְּפִרְשַׁת וְהָיָה אִם שְׁמוֹעַ כְּתִיב ״לְטוֹטָפוֹת״[ה] מְלֵא: הֲרֵי כָּאן אַרְבַּע. בְּתִיב לְתִפִּילִין שֶׁל רֹאשׁ, אֲבָל שֶׁל יָד אֵינָהּ אֶלָּא חַטַּת: בַּתְּפִי. שֵׁם מְקוֹס, כְּשֶׁרוֹאִים לוֹמַר ״שְׁתַּיִם״ אוֹמֵר[ו] ״טַט״; וַאֲפִרִיקִי נָמֵי מְקוֹס, וְקוֹרִין לְ״שְׁתַּיִם״ ״פַּת״: דְּשֵׁנֵי קְרָא מִמְּסוֹרֶת. שֶׁאוֹמְרִים הַקַּרְיָאָה יְתֵרוֹת עַל הַמְּסוֹרֶת, כְּמוֹ ״לְטוֹטָפוֹת״ ״בַּסּוּכּוֹת״ ״קְרָנוֹת״, דְּאִיכָּא לְמֵימַר מִדְּשֵׁנֵי וַדַּאי תִּרְוַיְיהוּ דְּרָשִׁינַן: אֲבָל ״חֵלֶב״ וַ״חֵלֶב״ דִּכְי הָדְדֵי נִינְהוּ, כּוּלֵּי עָלְמָא מוֹדֵי דְּיֵשׁ אִם לַמִּקְרָא: ״יִרְאֶה״ כָּל זְכוּרְךָ כְּתִיב, וְקָרֵינָא ״יֵרָאֶה״, (ג) תִּרְוַיְיהוּ דְּרָשִׁינַן, ״יִרְאֶה״ כָּל זְכוּרְךָ שֶׁיִּרְאוּ פְּנֵי הַשְּׁכִינָה, ״יֵרָאֶה״ מִשֶּׁמַע שֶׁיִּרְאוּ בָּא לִרְאוֹתָן, הַקַּדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁהַקַּדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בָּא לִרְאוֹתָן כָּךְ בָּא לִירָאוֹת לוֹ, מַה הוּא רוֹאֶה אוֹתְךָ בְּשֶׁהוּא שָׁלֵם, אַף אַתָּה רוֹאֶה אוֹתוֹ בְּשֶׁהוּא שָׁלֵם, וְאִם אָמַרְתָּ יֵשׁ אִם לַמִּקְרָא, אֲפִילּוּ מִאן דְּפְלִיג, דְּמִי פְּלִיגִי, בָּשָׂר בְּחֶלֶב מְנָא לָן דְּסָמוּר: יַרְשִׁיעוּן אֱלֹהִים אַחֲרִינִי. לְצַד מִ״אֱלֹהִים״ הָסָמוּר לְמַעְלָה בְּעֵינָא תַּרְתֵּי, וּלְמַעְלָה דּוּמְיָא דִּלְמַטָּה, הַרֵי לְמַטָּה: דְּהַאיְךָ וְהַאי. ״רִשְׁיעוּן אֱלֹהִים״ הָסָמוּר לְמַעְלָה, וְ״אֱלֹהִים״ הָסָמוּר לְמַטָּה, וּלְעוֹלָם [ד]לְשׁוֹן רַבִּים מְשַׁמֵּעַ: ״וְכִפֶּר״ ״וְכִפֶּר״ ״וְכִפֶּר״. בְּשָׁעִיר שֶׁל, וּבְשָׁעִירָה דְּיָחִיד כְּתִיב (וַיִּקְרָא ד), וּמִשֶּׁמַע דְּסָגֵי בְּכִבְשָׂה אַחַת, כְּדִמְפָרֵשׁ: מִפְּנֵי הַדִּין. הוּעְרְכוּ לִיכָּתֵב כּוּלָּן, דְּאִי לָא הָווּ כְּתִיבִי הָווּ מַיְיתֵינָא מִדִּינָא דְּכוּלְּהוּ מַתָּנוֹת מֵעִבְּרֵי. שֶׁיָּכוֹל לָא גָּרְסִינַן: וַהֲלֹא דִּין הוּא. דְּלָא לִיעֲבְדוּ, לָמָה לִי לְרַבּוּיֵי דְּבְכַפָּרָה אַחַת סָגֵי: נֶאֱמְרוּ דָּמִים בַּפָּרָה לְמַטָּה. גַּבֵּי אַחַת שֶׁעוֹשֶׂה דְּשָׁמְעִינָא הַקּוֹל, דְּכְתִיב (וַיִּקְרָא ה) ״וְהִזָּה מִדַּם הַחַטָּאת עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ״: וְנֶאֱמְרוּ דָּמִים לְמַעְלָה. בְּחַטַּאת בְּהֵמָה: שֶׁנִּתְּנוּ בְּמִתָּנָה אַחַת כִּיפֵּר. דְּהָא לָא כְּתִיב (ג) ״קַרְנוֹת״. **לָשׁוֹן מַסֹּר**, ״וְלֶחְמְרוּ דָּמִים לְמַטָּה״, לְמַטָּה מִחוּט הַסִּיקְרָא, בְּעוֹלָה וּשְׁלָמִים וְאָשָׁם, ״וְלֶחְמְרוּ דָּמִים לְמַעְלָה״, לְמַעְלָה מִחוּט הַסִּיקְרָא, דְּהַיְינוּ חַטַּאת בְּהֵמָה דְּכְתִיבִי בָּהּ ״קַרְנוֹת״ (וַיִּקְרָא ד), ״מַה דָּמִים הָאֲמוּרִים לְמַטָּה שֶׁנִּתְּנוּ בְּמִתָּנָה אַחַת כִּיפֵּר״, דְּהָא לָא כְּתִיב אֶלָּא ״קַרְנוֹת״, דְּכְתִיב (דְּבָרִים יז) ״וְדַם זְבָחֶיךָ יִשָּׁפֵךְ״. **לָשׁוֹן מַסֹּר**, ״לְמַטָּה״ בְּקָרָאָה מִתְּחוּמָהּ דְּוַיִּקְרָא בְּאַמָּתוֹת כְּתִיבִי. לָשׁוֹן אֶמְצָעִי עִיקָּר: **בִּפְנִים**. חַטָּאוֹת הַפְּנִימִיּוֹת דְּפַר כֹּהֵן מָשִׁיחַ וְהֶעְלֵם דָּבָר, הַטְּעוּנִין שֶׁבַּע הַזָּיוֹת עַל הַפָּרוֹכֶת וְעַל מִזְבַּח הַזָּהָב, וּתְנַן בְּהוּ ״מִתָּנָה אַחַת מֵהֶן מְעַכֶּבֶת״, בְּשֶׁיֵּהוּ מְקוֹמָן (זְבָחִים מז.), וְנָקְטָא לָן מִקְּרָאֵי בְּהַקּוֹמֵץ רַבָּה (מְנָחוֹת דף כז.) ״וְעָשָׂה כַּאֲשֶׁר עָשָׂה״ מַה ת״ל, לְכָפּוֹל בְּהַזָּאוֹת, מִגַּלְמֵד שֶׁאִם חִיסֵּר אַחַת מִכָּל הַמַּתָּנוֹת לֹא עָשָׂה כְּלוּם: **דָּנִין חַטָּאת**. וְלֶחְמְרוּ בָּהּ ״קַרְנוֹת״, מַחַטָּאוֹת הַפְּנִימִיּוֹת שֶׁהֵן חַטָּאוֹת, וְלֶחְמְרוּ בָּהּ (וַיִּקְרָא ד) ״קַרְנוֹת מִזְבַּח קְטֹרֶת הַסַּמִּים״: **וְאַל יוֹכִיחַ זֶה**. דְּסָ״לְ שֶׁלֹּא חַטָּאת, וְלֹא יֶחְמְרוּ בָּהּ ״קַרְנוֹת״ אֶלָּא ״סָבִיב״. וּלְיֹשֶׁנָּא דְּחַטַּאת הָעוֹף נָמֵי, אִינוּ חַטָּאת וְאַרְבַּע קְרָנוֹת, כְּלוּמַר, אע״פ שֶׁלֹּא חַטָּאוֹת, לֹא נֶחְמְרוּ בוֹ ״קַרְנוֹת״. וְכוּלָּן שֶׁמְּעַתָּה, וּדְחַטַּאת הָעוֹף לָא סְלִקָא לוֹ[ג]: **וְרַבָּנָן**. כּוּלְּהוּ יֵשׁ אִם לַמִּקְרָא כְּבָרְיָא לָהוּ, וְכִי מְדַלְּיָא חַד ״בַּסּוּכּוֹת״ לְגוּפֵיהּ, פְּשוּ לְהוּ אַרְבַּע, אֲבָל רַבָּנָן סְבָרִי סְכָכָא בָּעֵי קְרָא, פְּשוּ לְהוּ שֶׁלֹּשׁ דְּפָסוּת, וּגְרִעָה הָלְכָתָא לִשְׁלִישִׁים; וְר״ש סָבַר

עין משפט נר מצוה

כז א מיי׳ פ״ז מהלכות תפילין הלכה ז סמג עשין כב טוש״ע ז״ח סימן לב סעיף ז:

כח ב מיי׳ פ״ב מהלכות מגילה הלכה ז סמג עשין לכו:

רבינו חננאל

דם משחי נפשות מטמא באהל. **ואקשינן** ומי איכא מאן דליה ליה יש אם למקרא והתניא בחולב אמו יכול בחלב אמו ממש, אמרת יש אם למקרא. **ושנינן** כולי עלמא יש אם למקרא ור׳ ורבנן בהא פליגי ר׳ סבר אשר ירשיעון אלהים אחריני ורבנן סברי ירשיעון דהאיך והאי ור׳ יהודה בן רועץ לא פליגי עליה. בית הלל דתניא וכפר וכו׳. **ואקשינן** איני דכולי עלמא יש אם למקרא והתניא לטטפת לטטפת לוטופות הרי כאן ארבע דברי רבי ישמעאל ורבי עקיבא אומר אינו צריך טט בכתפי שתים פת באפריקי שתים. **ושנינן** לעולם פליגי וכי פליגי היכא דשני מקרא ממסורת אבל חלב וחלב דכי הדדי נינהו יש אם למקרא. **ואקשינן** והרי יראה ויראה דכי הדדי נינהו ופליגי דתניא יוחנן בן דהבאי אומר משום רבי יהודה בן תימא הסומא באחת מעיניו פטור מן הראיה שנא׳ יראה יראה כדרך שבא ליראות כן בא לראות מה ליראות בשתי עינים אף לראות בשתי עינים. **ושנינן** לעולם בכולהו פליגי והכא משום דכתיב לא תבשל גדי בחלב אמו, **דרך בישול אסרה תורה**. כלומר דבר שהבשול גרם לו האיסור לאפוקי חלב דאפי׳ בלא בישול אסור: **ת״ר דיני ממונות**

תורה אור השלם

א) על כל דבר פֶּשַׁע על שור על חֲמור על שה על שֶׂה על שַׂלְמָה על כל אֲבֵדָה אֲשֶׁר יֹאמַר כִּי הוּא זֶה עַד הָאֱלֹהִים יָבֹא דְּבַר שְׁנֵיהֶם אֲשֶׁר יַרְשִׁיעֻן אֱלֹהִים יְשַׁלֵּם שְׁנַיִם לְרֵעֵהוּ: [שמות כב. ח]

ב) וְאֶת כָּל חֶלְבּוֹ יַקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה חֶלֶב זֶבַח הַשְּׁלָמִים וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן מֵחַטָּאתוֹ וְנִסְלַח לוֹ: [ויקרא ד. כו]

ג) וְאֶת כָּל חֶלְבָּהּ יָסִיר כַּאֲשֶׁר הוּסַר חֵלֶב מִע